160. Torstaina 4 päivänä joulukuuta 1997

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön uudistamiseksi 5360

Hallituksen esitys 135/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 24/1997 vp

2) Hallituksen esitys rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevaksi lainsäädännöksi ..... ,,

Hallituksen esitys 158/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 26/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi passilain muuttamisesta 5366

Hallituksen esitys 182/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 27/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain kumoamisesta 5367

Hallituksen esitys 197/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain sekä eräiden muiden metsätalouden rahoitukseen liittyvien lakien muuttamisesta ... 5383

Hallituksen esitys 212/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 17/1997 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 5386

Hallituksen esitys 223/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 35/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

7) Hallituksen esitys laiksi vuorottelu-vapaakokeilusta annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta 5387

Hallituksen esitys 203/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp
Lakialoite 22/1997 vp
Toivomusaloite 320, 325, 326/1997 vp

Lähetekeskustelu

8) Lakialoite laeiksi osakeyhtiölain 1 luvun 1 §:n ja ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 5396

Lakialoite 127/1997 vp (Markku Pohjola / sd ym.)

9) Lakialoite laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .....

Lakialoite 130/1997 vp (Mikko Kuoppa / va-r ym.)

Mietintöjen pöydällepano

10) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan tilisäännön muuttamisesta 5396

Puhemiesneuvoston ehdotus 3/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1997 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Ala-Harja, Alaranta, Alho, Andersson C., Dromberg, Enestam, Halonen, Heinonen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Kaarilahti, Kanerva I., Koskinen H., Kukkonen J., Lamminen, Polvi, Rantanen, Rask, Siimes, Tarkka, Veteläinen, Viljamaa, Virtanen, Vuorensola ja Wideroos.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Alho, Siimes, Halonen, Kukkonen J., Polvi, Wideroos ja Dromberg.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat C. Andersson, Heinonen ja Huttu-Juntunen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aho, Ala-Harja, Alaranta, Dromberg, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, H. Koskinen, J. Kukkonen, Lamminen, Polvi, Rask, Tarkka, Viljamaa, Virtanen, Vuorensola ja Wideroos,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Häkämies sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat I. Kanerva ja Veteläinen sekä
tämän kuun 19 päivään sairauden vuoksi ed. Rantanen.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 957, 966, 979, 980, 986, 989, 992, 996, 998, 999, 1004, 1006, 1007, 1011, 1014, 1017, 1020, 1021, 1023—1026, 1028, 1029, 1031, 1033—1036, 1038, 1041—1046, 1048—1050, 1053, 1057—1062, 1065, 1067, 1069, 1070, 1072, 1073, 1075, 1078, 1079, 1082, 1083, 1087, 1088, 1090, 1093, 1096, 1101 ja 1122.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys kuntajakolainsäädännön uudistamiseksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 135/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 24/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 24. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 § ja 1 luvun otsikko, 3—5 § ja 2 luvun otsikko, 6—10 § ja 3 luvun otsikko, 11 ja 12 § ja 4 luvun otsikko, 13—18 § ja 5 luvun otsikko, 19—22 § ja 6 luvun otsikko, 23—30 § ja 7 luvun otsikko, 31—33 § ja 8 luvun otsikko, 34—37 § ja 9 luvun otsikko, 38—41 § ja 10 luvun otsikko, 42—44 § ja 11 luvun otsikko sekä 45—48 § ja 12 luvun otsikko, johtolause ja nimike,
toisen lakiehdotuksen 1—9 §, johtolause ja nimike sekä
kolmannen lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 158/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 26/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Tähän lakiehdotukseen on koottu eri laeista ne säännökset, jotka liittyvät rahanpesuun. Lakiehdotusta on pidettävä tarpeellisena ja näin, niin uskomme hallintovaliokunnassa, kyetään tehostamaan rahanpesun ennaltaehkäisyä, kun perustetaan erillinen selvittelykeskus, joka vastaa tähän yhteiskunnassa lisääntyneeseen ilmiöön liittyvistä tutkinta- ja selvittelytehtävistä.

Hallintovaliokunta on lakiehdotuksen 15 §:ään tehnyt merkittävät korjaukset lähinnä niin, että tässä on lähdetty uuteen kirjoitustapaan. Valiokunta ehdottaa, että vahingonkorvauslaissa noudatetun kirjoitustavan mukaan ensimmäisen lakiehdotuksen 15 §:ssä ilmaistaan positiivisesti, millaisin edellytyksin ilmoitusvelvollisen tulee korvata aiheuttamansa vahinko. Tässä valiokunta kiinnittää huomiota vielä siihen, että kysymys on ainoastaan taloudellisen vahingon korvaamisesta.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on saanut sekä perustuslakivaliokunnalta että talousvaliokunnalta myös lausunnot ja ne pitävät tätä lakiehdotusta tässä muodossaan tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnassa kuultujen lukuisten asiantuntijoiden mielestä hallituksen esityksen johdosta oli täysin selvää, ettei nykyinen lainsäädäntö enää ollut ajan tasalla. Keskeinen parannus on nimenomaan se, että epäilyttäviä liiketoimintoja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta nyt laajennetaan, samoin kuin että käsittelyjärjestystä nyt yksinkertaistetaan niin, että rahanpesuun liittyvät asiat käsitellään Selvittelykeskuksessa. Toivottavaa vain nyt on, että myös selvittelykeskukselle varataan riittävät voimavarat asioidensa hoitamiseen.

Koska tulevaisuudessa Selvittelykeskus saa laajaa aineistoa mahdollisista rahanpesutapauksista, valiokunnassa pohdittiin hyvinkin tarkkaan, voidaanko poikkeustapauksessa sen saamaa aineistoa käyttää myös muiden rikosten selvittelyyn. Tähän seikkaan kiinnittivät muun muassa verohallinnon ja keskusrikospoliisin edustajat huomiota. Valiokunta totesi kuitenkin yksimielisesti, että laajan tiedonsaannin vastapainoksi oikeus luovuttaa tietoja on rajoitettu vain rahanpesun estämiseen ja selvittämiseen. Jotta tämä laki tulisi toimimaan tulevaisuudessa, on ensisijaisen tärkeätä siis, että ilmoitusvelvolliset voivat myös luottaa siihen, ettei tietoja luovuteta muihin tarkoituksiin, kuin mitä alunperin tässä laissa on säädetty.

Ed. E l o : Herra puhemies! Rahanpesun estävä laki on varmasti paikallaan ja erittäin hyödyllinen. Haluan kuitenkin korostaa, että rahanpesu, niin kuin me tiedämme, on hyvin kansainvälistä toimintaa ja tätä muun muassa parastaikaa Euroopan neuvostossa käsitellään aloitteen pohjalta. Erityistä huomiota Euroopan neuvostossa on kiinnitetty niin sanottuihin veroparatiiseihin ja myös täällä Suomessa maan päälehti Helsingin Sanomat on jo pari kertaa kirjoittanut varsin laajoja artikkeleja siitä, kuinka meillä Suomessakin mainostetaan veroparatiiseja ja yhtiöitä, joiden avulla voidaan laillisesti kiertää veroja. Jos tässä olisi asianomaisia ministereitä paikalla, niin esittäisin kysymyksen lähinnä valtiovarainministereille, mitä hallitus aikoo tehdä veronkiertofirmojen toiminnan estämiseksi. Ainakin tähänastisten selostusten perusteella näyttää siltä, että siihen myös olisi olemassa lainmukaisia keinoja eli lainsäädäntöä muuttamalla voitaisiin erittäin tehokkaasti estää veronkiertofirmojen lisääntyminen ja erityisesti niiden rahanpesutoiminta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Herra puhemies! Varmuuden vuoksi totean, että tässä hallituksen esityksessähän ei ole kysymys veronkierron estämisestä vaan nimenomaan rahanpesun estämisestä, joka on tietysti aivan eri asia. Talousvaliokunta lausuntoa antaessaan hyvin tarkoin myös tutki tätä ja oli tyytyväinen siitä, että esitys on saatu aikaan; se on hyvin tarpeellinen. Ilmeisesti ensiaskeleita nyt tämän esityksen yhteydessä otettaessa on menty niin pitkälle kuin on tässä struktuurissa voitu mennä.

Ongelmalliseksi rahanpesun selvittämisen tekee se, että epäillyissä tapauksissa pitäisi päästä alkuperäisen liiketoimen lähteille. Pitäisi osoittaa, että pestäväksi epäilty raha on saatu laittomilla tavoilla, laittomien liiketoimien seurauksena. Tätä on yleensä hyvin vaikea todistaa varsinkin, jos lähde on ulkomailla. Talousvaliokunnassa harkittiin jonkin aikaa jopa sitä, että jospa esittäisimme, että pitäisi tutkia käännettyä todistustaakkaa tässä tapauksessa, että epäillyn tulisi todistaa liiketoimiensa laillisuus. Tämän tapainen tie lienee se, joka tehokkaimmin voisi jatkossa tulla kyseeseen.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Täällä jo puututtiin Selvittelykeskuksen henkilöresurs-

seihin, eli sinne täytyisi saada nyt riittävästi henkilöstöä juttuja selvittämään, koska viime aikoina myös kotimaisen talousrikollisuuden taikka keinottelun seurauksena, kun henkilöt todetaan varattomiksi, he pyörittävät niitä rahoja, joita ovat mahdollisesti jonnekin piilottaneet, ja perustavat uusia yrityksiä ja ikään kuin bulvaanina pyörittävät näitä. Eli minun mielestäni epäviralinen rahanpesu, jota eräät talousrikolliset tekevät Suomessa tällä hetkellä, vaatii, että nimenomaan Selvittelykeskuksessa pitäisi olla asiantuntemusta silloin, kun sinne henkilöstöä valitaan.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Saattaa olla ehkä hämmästyttävää, että näin asian näen: Rahanpesun kohteena oleva raha eli pääoma on yhtä yhteiskuntaa rikastuttavaa rahaa ja pääomaa kuin mikä muu tahansa, koska raha ei yleensä haise eikä ole millään leimalla merkittyä, siis jos pesun kohteena oleva raha, joka on rikollisessa toiminnassa, liikkuu yhteiskunnassa.

Näkemykseni mukaan ed. Hämäläinen, totta kai, oli aika oikeilla linjoilla siinä, että tämän lain tarkoituksena on se, että ei pääoman suhdetta sitä edeltävään rikokseen saada pestyä pois ja saada näin rahaa kirkkaille markkinoille. Tarkoitus, mikä tässä on, on puuttua siihen rikollisuuteen, joka on siellä taustalla, estämällä rahan pääsy markkinoille sillä tavalla, että sitä ei voida enää yhdistää tiettyyn rikokseen.

Mutta vaikka Suomeen tulisi miljardi dollaria tällaista rahaa, se rikastuttaa yhteiskuntaa, totta kai, tietyllä tavalla sijoituksena, jos sitä käytetään täällä pesun yhteydessä. Mutta tämä on tietysti näennäistä, koska, niin kuin sanoin, on hyvin tärkeätä, että estetään sitä rikollisuutta, joka tuottaa tällaista pääomaa, ja tämä on oikeastaan ainoita mahdollisuuksia rahanpesun estämiseksi.

Ed. E l o : Puhemies! Uskon, että ed. Hämäläinenkin varmasti ymmärtää, että totta kai veroparatiiseja käytetään nimenomaan rahanpesun yhtenä välineenä. Veroparatiisien kautta raha myös kulkee ja saattaa palata markkinoille taas puhtaana rahana. Toivon, että ed. Hämäläinen voisi lukea esimerkiksi Euroopan neuvoston talousvaliokunnan mietinnön, joka on parikymmentäsivuinen asiakirja, jolloin hän varmasti ymmärtäisi, mitä kyseinen valiokunta ajaa takaa.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle kommenttina: Senhän vuoksi rahaa pestään, ettei se haisisi. Sehän se koko idea tässä on, ja me emme taas hyväksy tätä rikollista rahaa ja sen hankintatapoja ja sen vuoksi haluamme, että on sellainen Selvittelykeskus, jolla on riittävät resurssit jo starttivaiheessa ja harvinaisen selvät välineet myös lainsäädännöllisesti niin, että rahanpesu teidän mainitsemiinne tarkoituksiin estyy.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Näkemykseni ei muutu tästä lainkaan. Se raha on ihan samanlaista, on se tullut rikollisella toiminnalla tai ei, ja se on yhtä käyttökelpoista investoinneissa. Jos joku tuo tänne miljardi dollaria ja investoi sen Suomessa, se on tämän yhteiskunnan etu.

Mutta meidän täytyy estää tämä toiminta sen vuoksi, että se kansainvälinen ongelma. Tässä on kaikki kansainväliset yhteisöt ja toiminnat nyt liitetty yhteen, jotta pystyttäisiin estämään sitä rikollisuutta, jonka tuotteena tällaista rahaa syntyy.

Saattaa olla, että teen tästä liian monimutkaisen asian ed. Pulliaisen käsitettäväksi, mutta ei sillä niin väliä ole, ei se tätä asiaa miksikään muuta. Teidän pitäisi ponnistella, ed. Pulliainen, että ymmärrätte minun tarkoitukseni.

Edustajat Alho ja Siimes merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on täällä julistanut sveitsiläismoraaliaan, että kaikki raha otetaan vastaan, mikä suinkin saadaan. Sehän on aiheuttanut ongelmia koko Euroopankin mittakaavassa. Sveitsillä itse asiassa yksi keskeinen syy jäädä ulos integraatiokehityksestä on se, että he voivat itsenäisesti turvata omat pimeät rahanlähteensä. Sveitsiläinen rahoitusjärjestelmä on hyvin pitkään hoitanut rahoitustaan ja taseitaan pimeällä kansainvälisellä rahalla.

On mielenkiintoista myös Suomen osalta, että jos yksin olisimme säätäneet tämän tyyppistä rahanpesun vastaista lainsäädäntöä, varmasti olisi ollut suuria ongelmia saada pankkilaitos mukaan. Tässä on yksi esimerkki siitä, että eurooppalainen lainsäädäntö voi mennä pidemmälle ja tiukemmaksi kuin se, mitä me kansallisin voimin olisimme saaneet läpi, kun yleisesti ottaen herkästi varsinkin vastakkainen puoli salia on hyvin kuuliainen niille näkemyksille, joita esimerkiksi pankkilaitoksen puolelta tuodaan. Täs-

sä mielessä on hyvin tervetullutta, että direktiiviä on tiukennettu ja sen myötä myös suomalaista lainsäädäntöä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Kyllähän tässä nimenomaan on tarkoituskin puuttua ennalta ehkäisevästi rikosten selvittämiseen, kun ilmoitusvelvollisten joukkoa laajennetaan huomattavasti. Kun edustajat lukevat valiokunnan mietinnön ja hallituksen esityksen, niin siellähän todetaan juuri eri rahapelien järjestäjät, vedonlyöjät, Suomen Hippos. Siinä on annettu hyvin tarkat määräykset siitä, mitkä markkamäärät ovat kyseessä, että ilmoitusvelvollisuus mahdollisesti uudelle Tarkastusvirastolle syntyy.

Kaiken kaikkiaan olen sitä mieltä, että kyllähän tämä asia nyt huomattavasti selkiintyy nykyiseen verrattuna, kun tällä hetkellä Rahoitustarkastus tekee krp:lle ilmoituksen tai vakuutusyhtiöt sosiaali- ja terveysministeriölle ja se mahdollisesti vasta krp:lle. Nyt tämä kaksijakoisuus jää pois ja tulee vain yksi Selvittelykeskus, joka ryhtyy asioita tutkimaan.

Ed. J a n s s o n : Herr talman! Denna lagstiftning är nödvändig och den skall ju så som all annan lagstiftning verka i två riktningar, dels preventivt, dels repressivt. Jag skall bara tala om den preventiva delen av detta förslag, nämligen paragraf 3 i det första lagförslaget om de anmälningsskyldigas krets.

Under behandlingen av denna lag måste jag självfallet också tänka på de ekonomiska aktiviteterna i min egen valkrets på Åland. Den här lagstiftningen gäller självfallet som sådan också på Åland. Men kretsen av de anmälningsskyldiga enligt paragraf 3 säger ingenting om potentiella penningtvättaktiviteter där. Jag vill bara påminna om att när RAY eller Penningautomatföreningen fungerar här på finska fastlandet, så finns det en motsvarande åländsk penningautomatförening av den anledningen att penningautomatverksamhet utövas enligt lotterilagstiftningen och lotterilagstiftningen underlyder lagtingets lagstiftningskompetens. Det finns alltså en offentligrättslig penningautomatförening som egentligen också borde rymmas in under de anmälningsskyldigas krets i paragraf 3.

Jag ser med tillfredsställelse på allt det ekonomiutskottet sagt om att man återkommer till den här frågan och till frågan om bedömningen av kretsen ... förlåt, det var inte ekonomiutskottet utan förvaltningsutskottet. Trots att det i den svenskspråkiga versionen felaktigt står ekonomiutskottet, så föreslår förvaltningsutskottet att man återkommer till den här ganska stora frågan om de anmälningsskyldigas krets. Jag utgår ifrån att regeringen i den utredningen och i en kommande proposition också tar ställning till de här ekonomiska aktiviteterna på Åland.

Arvoisa herra puhemies! Ilolla panen merkille, että talousvaliokunta on lausunnossaan ottanut kantaa myös 3 §:ssä ehdotettuun ilmoitusvelvollisten piiriin ja toteaa, että on ilman muuta syytä palata siihen, kun on saatu kokemusta tämän lain toimivuudesta aikanaan.

Rehellisyyden nimessä ja protokollaa varten ilmoitan, että Ahvenanmaallakin on tällaista taloudellista aktiviteettia arpajaisverolainsäädännön alla, joka kuuluu maakunnan kompetenssiin. Eli kun Manner-Suomessa toimii Raha-automaattiyhdistys, joka on 3 §:ssä, niin itsehallintosäännösten perusteella Ahvenanmaalla on myös vastaavanlainen yhdistys nimeltään Ålands penningsautomatförening, jonka toiminta minusta mahtuu tämän lain soveltamispiiriin.

Mahdollisesti ahvenanmaalainen Raha-automaattiyhdistys aikanaan pitää sijoittaa ilmoitusvelvollisten piiriin eli tulevaan 3 §:n remonttiin. Tulkinnallisesti mahdollisesti voitaisiin jo tulla samanlaiseen lopputulokseen, että kun on kyse vastaavanlaisesta toiminnasta, laki on kuitenkin jo tässä muodossa sovellettavissa. Mutta selvyyden vuoksi tulevassa tarkennuksessa tähän toivottavasti hallitus myös perehtyy ja tarvittaessa ryhtyy korjaustoimiin.

Ed. E l o : Puhemies! Ed. Johannes Koskinen tarttui hyvin mielenkiintoiseen asiaan koskien esimerkiksi Sveitsin suhtautumista talousintegraatioon. Kyllä minulle on tullut aivan sama käsitys kuin hänellekin siitä, että Sveitsi välttää tällä hetkellä integroitumista eurooppalaiseen talouteen, koska pelkää, että esimerkiksi Sveitsin pankkisalaisuuteen tullaan puuttumaan ja moniin muihin asioihin, joka tällä hetkellä mahdollistavat hämärän rahan saamisen Sveitsiin; ilmeisesti se raha on Sveitsin talouden kannalta aivan välttämätöntä.

Herra puhemies! Runsas kuukausi sitten esitin kirjallisen kysymyksen, joka koski sitä, miten viranomaisilla on mahdollisuus päästä esimerkiksi epäiltyjen talousrikollisten jäljille nimenomaan pankkisiirtojen osalta. Vastauksessa todetaan, että esimerkiksi ulkomaisten pankkien osalta on erittäin suuria vaikeuksia päästä selville siitä, minkälaisia rahasiirtoja tehdään. Tässä

suhteessa uskon, että keskuksen perustamisella on varmasti myönteinen vaikutus, mutta kyllä tässä tarvitaan monia monia muita toimenpiteitä, jotta todella päästään sellaiseen rahanpesun estämiseen, jolla on käytännön merkitystä.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Nuo kasinotalouden prinssit ja muut, jotka äkkirikastuivat, sekä aivan ilmiselvä rikollisuus ovat tietysti jatkuvasti aika monta askelta edellä omissa toiminnoissaan. Lainsäädäntö pystyy tulemaan kohtalaisen hitaasti perässä. Kuitenkin tämän tyyppinen lainsäädäntö, mitä tämäkin edustaa, on välttämätöntä, ja tästäkin sitä tulee edelleen kehittää.

Suomihan on tietyllä tavalla pesula tällä hetkellä lähinnä idän suuntaan. Sieltä tulee varsin kyseenalaista pääomaa, joka esimerkiksi Kaakkois-Suomessa on sijoitettu maaomaisuuteen ja kiinteistöihin. Tämä on yksi suunta. Toinen suunta on täältä länteen, ja sen perään taas meidän on vaikea, niin kuin on todettu, päästä ja kontrolloida sitä pesua, mitä muualla tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Vielä Sveitsiin, mihin ed. Elokin viittasi. On aiheellista todeta, että Sveitsin kohdalla on nyt kuitenkin varsin syvästä traumasta kysymys sikäli, kun Sveitsin suorittama rahanpesu on kohdistunut ennen toista maailmansotaa vainottujen juutalaisten omaisuuteen ja Hitlerin Saksan auttamiseen.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta liitti yksimieliseen mietintöön perustelulausuman, jossa edellytetään, että hallitus huolehtii siitä, että "rahanpesun estämistä ja selvittämistä koskevan lainsäädännön toimivuutta seurataan tarkkaan ja että lisäksi jatketaan rahanpesuun liittyvää selvitystyötä".

Arvoisa puhemies! Me näimme, että tämä toiminta ei tällä lainsäädännöllä vielä saavuta sitä tasoa, mitä tänä päivänä pitäisi edellyttää rahanpesun osalta. Siitä syystä on todella tarkkaan seurattava, mitä muita lainsäädännöllisiäkin toimia vielä tarvitaan.

Eräs keskustelunaihe oli juuri se, mihin myös ed. Jansson kiinnitti huomiota, eli se elinkeino- ja toimialojen laajuus, jota lainsäädäntö nyt koskisi. Esillähän ovat olleet muun muassa julkiset huutokaupat. Meille kerrotun mukaan ministeriössä on käynnissä jo näiltä osin lainsäädännön selvitystyö, jossa ilmoitusvelvollisten piiriä tultaisiin laajentamaan muun muassa huutokaupan järjestäjiä koskevaksi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olin jo luopunut puheenvuorostani, mutta koska ed. Elo suorastaan tarjosi minulle erinomaisen tilaisuuden valaista aikaisemmin ehkä hiukan hämmentävää näkemystäni, niin juuri Sveitsi on yksi esimerkki siitä. Siellä on paljon sellaista rahaa, joka on rikollisella toiminnalla kasattu, viety Sveitsiin, ja se lihoo näillä rahoilla. Tietyllä tavalla Sveitsin rikkauden takana on juuri se, että se on ottanut vastaan rahaa, ei nyt suoranaisesti pestäkseen, mutta osittain sillä systeemillä, ja tämän lainsäädännön tarkoituksena, jota nyt säädämme ja joka on kansainvälinen yleinen pyrkimys, tällaiset sveitsit saadaan pelistä pois, jotta ei anneta liikkumavaraa rikollisille, jotka tällaista rahaa hankkivat ja sitten vievät Sveitsiin tai Suomeen tai muualle. Siitä tässä on kysymys.

Edustajat Halonen ja J. Kukkonen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Minä puolestani kyllä uskon, että pyrkimyksessä estää rahanpesua ja integroitumalla taloudellisesti muuten kansainväliseen yhteistyöhön ja myös lainsäädännölliseen yhteistyöhön me vaurastumme parhaiten kansakuntana.

Pyysin puheenvuoron kuitenkin vielä ed. Janssonin puheenvuoron johdosta. Hän toi mielenkiintoisen lisän tähän mainitessaan Raha-automaattiyhdistystä vastaavasta ahvenanmaalaisesta yhteisöstä. Olen samaa mieltä hänen kanssaan, että aivan varmasti voitaisiin tulkita lain koskevan analogisesti myös tätä ahvenanmaalaista yhteisöä. Samalla voidaan tietysti myös ajatella niin, että ahvenanmaalainen yhteisö vapaaehtoisesti ilman tulkintaongelmiakin ottaa käyttöön menetelmät, jotka tässä on lain mukaan jo Raha-automaattiyhdistykselle velvoitettu.

Kun talousvaliokunta kuuli Raha-automaattiyhdistystä tämän hallituksen esityksen johdosta, niin ilmeni, että Raha-automaattiyhdistys oli jo ottanut käyttöön ne menetelmät, joita tässä nyt sille lainsäädännössä pakollisiksi tulee. Muun muassa asiakkaiden tunnistus on erittäin hyvin hoidettu siellä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Keskustelua ed. Aittoniemen kanssa on syytä vielä jatkaa. Olen seurannut tätä hänen oikeusopillista ajatteluaan, joka on tietysti ollut hyvin kirkasta

jo aikaisemmin. Nyt sen ydin paljastui, siinä on keskeisenä periaatteena, että tarkoitus pyhittää keinot ja siinä kaikki. Jos jokin valtio on kehittänyt tästä suoranaisen kansainvälisen toimeliaisuuden, kuten Sveitsi, niin se sopii erittäin hyvin esimerkiksi ed. Aittoniemelle, hänen omien näkemystensä tuki-instituutioksi. Saattaa kuitenkin esiintyä tässä eduskunnassa tästä poikkeavia näkemyksiä, joissa ei esimerkiksi hyväksytä sitä systeemiä, joka Sveitsissä on vallalla ja, niin kuin täällä jo todettiin, joka on aiheuttanut hiukan omantunnontuskia tällaiselle kollektiiviselle yhteisölle, niin kuin Sveitsin kansa tällä hetkellä on.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Suuresti kunnioittamani ed. Pulliainen on kyllä pahasti poissa tolaltaan, kun hän jankuttaa tätä samaa asiaa. Minä olen vahvasti poliisimiehenä sitä mieltä, että tämä laki on erittäin tärkeä ja on kansainvälisen reaktion tulosta, että jokaisessa maassa säädetään tällaiset lait sen estämiseksi, että ei tule eikä ole uusia sveitsejä. Minä vain tarkoitin sitä, että halusin selventää oman näkemykseni mukaan koko prosessia, mistä tässä on kysymys, ja se on ihan paikallaan. Jos mennään kansalaisten keskuudesta kysymään, mitä rahanpesu on, eivät he tiedä sitä sen paremmin kuin me emme täällä tiedä, mitä on harmaa talous. Äskeisellä kyselytunnilla piti kysyä ministeriltä, tietävätkö he, mitä on harmaa talous, joka on 90-luvun uusi käsite. Eivät he olisi varmasti tienneet. Näin täytyy hiukan näitä perusteita selvitellä, että ed. Pulliainenkin tietää ja osaa sitten Oulun puolessa tupailloissa välittää tätä valonviestiä.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Minun täytyy yhtyä tässä ed. Aittoniemen esitykseen. Rahanpesuhan on pitkälti laittoman rahan jäljittämistä eri teknisin keinoin. Tämä lainsäädäntö on tyystin välttämätön. Rahanpesu tulee olemaan jatkossa kansainvälisen rikollisuuden keskeisimpiä muotoja, johin täytyy kansainvälisesti käydä kiinni ja josta Suomessa onneksi on hyvin paljon teknistä osaamista. Me olemme muun muassa viemässä rahanpesuoppia Baltian maihin, me keskustelemme yhteistyöstä Venäjän kanssa ja pyrimme tässä kansainvälisiin ratkaisuihin. Tietenkään rahanpesussa ei kovin pitkälle voida kansallisesti edetä, vaan se on nimenomaan laajaa kansainvälistä yhteistyötä, jota verkostoa koko ajan ollaan rakentamassa ja jota varten huomenna matkustan muun muassa Tukholmaan.

Ed. Polvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J a n s s o n : Arvoisa herra puhemies! Viitaten siihen, mitä kollega ed. Hämäläinen talousvaliokunnan puheenjohtajana sanoi, voin vakuuttaa, että entisenä poliisiupseerina Ahvenanmaalla ja kansanedustajana olen sitä mieltä, että tätä lakia tulee soveltaa myös tämmöisiin toimintoihin Ahvenanmaalla, ja tulen toimimaan siihen suuntaan ja sen edestä, että niinkin tulee tapahtumaan, että tämä sujuisi automaattisesti. Mutta pelkään toisaalta pahoin, että se päivä vielä koittaa, milloin joku tulee itsehallintolaki ja tämä rahanpesulaki kädessään kysymään, millä oikeudella vaaditaan näitä ja näitä tietoja ja tämmöistä rekisteröintiä. Varmuuden vuoksi olen siis ed. Väistön kanssa myös samaa mieltä siitä, että kun tätä tarkennetaan, niin otetaan nyt vähän laajempi piiri mukaan syyniin ja mahdolliset reiät laitetaan kiinni.

Ed. E l o : Puhemies! En halua pitkittää tätä keskustelua. Totean vain sen, että Sveitsin osalta tietysti tilanne on se, että Sveitsi on rikastunut tällä keinolla, ja ainoa keino päästä nyt Sveitsin jäljille on se, että Sveitsi integroituu kansainväliseen talouteen ja että EU esimerkiksi omalta osaltaan tulee huolehtimaan koko Euroopan tasolla harmaan rahan jäljittämisestä.

Puhemies! Kyllä tässä aika paljon tehtävääkin on. Jokainen me tiedämme, että suurin piirtein 6 500 miljardia markkaa elektronisesti siirretään päivittäin rahaa. Kyllä sen rahan jäljittäminen tässä maailmassa saattaa olla aika vaikeaa. Saattaa olla, että muutama tuhat rikollista joka päivä kuitenkin pystyy siirtämään kymmeniä miljoonia markkoja rahaa. Meillä on omat rajoitteemme.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1. lakiehdotuksen 1—18 §, johtolause ja nimike,
2. lakiehdotuksen 95 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
3. lakiehdotuksen 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
4. lakiehdotuksen 49 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
5. lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

6. lakiehdotuksen 201 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
7. lakiehdotuksen 14 luvun 5 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
8. lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
9. lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
10. lakiehdotuksen 15, 28, 37 ja 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
11. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
12. lakiehdotuksen 32 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
13. lakiehdotuksen 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi passilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 182/1997 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 27/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 27. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. T. Pohjola: Arvoisa herra puhemies! Passilakiin ehdotetaan muutosta, jonka mukaan alaikäiselle voidaan myöntää passi, vaikka hänen huoltajansa ei ole antanut siihen suostumustaan. Tämä muutos on lapsen edun mukainen ja tarpeellinen. Sitä tarvitaan tyypillisimmillään tapauksissa, joissa lapsen vanhemmat ovat erottuaan lapsen yhteishuoltajia, mutta toinen vanhemmista ei suostu antamaan lapselle passia lyhyitä ulkomaanmatkojakaan varten. Tämän kaltaisissa tapauksissa lapsen toinen huoltaja haluaa tehdä kiusaa entiselle puolisolleen, mutta haitta kohdistuukin lapseen. Muutos koskee myös tapauksia, joissa lapsen ainoa huoltaja ei suostu myöntämään passia. Muutosesitys turvaa näiltä osin nimenomaan lapsen oikeudet.

On aiheellisesti pelätty, että passilain muutokseen sisältyy vaara, että yhteishuollossa oleva lapsi viedään pysyvästi pois maasta vastoin huoltajan tahtoa. Tämä olisi kuitenkin erittäin harvinaista, sillä perheissä, joissa toinen vanhemmista ei ole Suomen kansalainen, myös lapsilla on tavallisesti kaksi kansalaisuutta ja myös kahden maan passit. Lapsia, jotka ovat kahden maan kansalaisia, ei voida turvata luvattomalta maasta vienniltä passilailla. Vaikka edelleen pääsääntönä on, että passin antaminen alaikäiselle edellyttää huoltajan suostumusta, on tärkeää, että passi voidaan myöntää vastoin huoltajan tahtoa. Tähän kysymykseen perustuslakivaliokunta toi lausunnossaan merkittävän näkökulman, jonka mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa kehitystään vastaavasti itseään koskeviin asioihin.

Passia vastoin huoltajan tahtoa myönnettäessä on erityisen tärkeää, että passiviranomaiset kuulevat lasta itseään omassa asiassaan. Näissä tapauksissa on aivan oikein ajatella, että passiviranomaiset lähtevät niistä lapsen toivomusten ja mielipiteen selvittämistä koskevista periaatteista, jotka sisältyvät lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin. Lapsen omat toivomukset ja mielipide on selvitettävä sikäli kuin se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista. Lapsen mielipide on selvitettävä niin, ettei siitä aiheudu haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa välisille suhteille.

Arvoisa herra puhemies! Perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan myös niin sanotusta Haagin lapsikaappaussopimuksesta. Se ratifioitiin vuonna 1994 ilman eduskunnan myötävaikutusta ja saatettiin voimaan asetuksella. Sopimus vaikuttaa yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin tavalla, joka vaatisi perussäännösten lain tasoista voimaan saattamista. Yhdyn tältä osin perustuslakivaliokunnan lausuntoon.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen passilain muuttamisesta sisältyy keskeisenä asiana ed. Tuija Pohjolan mainitsema passin antaminen alaikäiselle. Pääsääntöhän tulee jatkossakin olemaan se, että passin antaminen alaikäiselle edellyttää hänen huoltajansa suostumusta. Tästä poikkeuksena vastoin huoltajan suostumusta passi voidaan kuitenkin antaa, jos se on lapsen edun mukaista.

Arvoisa puhemies! Korostan, että tämä lainsäädäntö kaikkinensa on hyvin herkkä ja tätä on syytä huolella seurata huomioon ottaen se, mitä laissa muutoin muun muassa lapsen kuulemiseen liittyen edellytetään.

Arvoisa puhemies! Yhtenä huomioon otetta-

vana asianahan tässä on ollut perusoikeusuudistus. Perusoikeussuoja ei lähtökohtaisesti riipu henkilön iästä, mutta luonnollisesti oikeusjärjestykseen sisältyvät säännöt oikeustoimikelpoisuudesta vaikuttavat siihen, kuka vajaavaltaisen osalta käyttää perusoikeutta koskevaa puhevaltaa. Alaikäistä koskevat rajaukset on kuitenkin voitava perustella perusoikeussuojan kannalta hyväksyttävällä tavalla eli lähtökohtana tässä on, että myös alaikäiselle tulisi antaa passi, kuten valiokunta perusteluissa toteaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5, 6, 8, 9—11, 13, 13 a, 14—17, 19 ja 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 197/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 16/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevan maanhankintaoikeuslain kumoamisen tausta on tietysti myös historiallinen, mutta itse asiassa tämä vuoden 1979 alusta voimaan tullut lakihan lähti tietysti siitä, että se pyrki erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen osalta estämään maa- ja metsätalousmaan siirtymisen kiinteistökaupoin muihin tarkoituksiin. Sillä oli kaksinainen tavoite, nimittäin maa- ja metsätalousmaan pysyttäminen omassa käyttötarkoituksessaan sekä tilakoon suurentaminen. Välillisesti laki siis pyrki turvaamaan viljelijäväestön asemaa.

Maanhankinnan rajoittamisellahan on pitkä historia. Sitä en halua tässä lähteä juurta jaksaen läpikäymään, mutta itse asiassa jo ennen maanhankintarajoituslain voimaantuloa peräti tammikuun 15 päivänä 1915 annettiin armollinen asetus rajoituksista eräänlaatuisten yhtiöiden ja yhdistysten oikeuteen kiinteistön hankintaan maalla.

Näissä kysymyksissä tietysti on monia pyrintöjä ollut. Itse asiassa maanhankinnan rajoittamisen syy on ollut tietysti kai kielteinen suhtautuminen muiden kuin maa- ja metsätalouden harjoittamisesta elantonsa saavien tahojen maa- ja metsätalousmaan hankintaan. Se on se perimmäinen lähtökohta. Jossain määrin sitä voi tietysti ymmärtää vuosisadan alun tilanteessa, jossa haluttiin säilyttää maa nimenomaan maanviljelyksessä ja turvata näin maanviljelyksestä elantonsa saavan väestön asema, koska pääasiallinen väestön toimeentulon oli tietysti maatalous. Tällöin siinä oli puhtaasti toimeentulon huomioonottamislähtökohta. Toisaalta pyrittiin välttämään maata omistamattoman, mutta maa- ja metsätaloustyöstä elantonsa saavan väestön maanhankinta, mutta toisaalta haluttiin turvata myös viljelijöiden toimeentulo välillisesti tällä tavalla.

Luulen kuitenkin, että aika pitkälti yhteiskunnallisen kehityksen myötä tiukka lainsäädäntö saattoi myös jäykistää muutoinkin vähäistä rationalisointia ja vähäisen rationalisoinnin vuoksi tapahtuvaa maanviljelijöiden välistä maanvaihdantaa eli se jäykisti jossain määrin asioita.

Puutavarayhtiöiden ja metsäyhtiöiden metsienomistus on tietysti myös historiallinen ja tietysti tähän päiväänkin saakka ulottuva mielenkiintoinen kysymys. Suomen taloudelliselle kasvulle ja koko elintasomme suurelle nousulle sadan viime vuoden aikana on puunjalostusyhtiöiden ja metsäteollisuuden merkitys ollut kuitenkin arvaamattoman suuri. Niiden toimintaa on ratkaisevasti edistänyt metsänomistus. Tämä asia on koettu peikkona, mutta täytyy sanoa, että jollei meillä metsäteollisuudella ja puunjalostusteollisuudella ole ollut metsänomistusta, ei se ole voinut myöskään uskaltaa investoida. Investointikynnys on ollut silloin hyvin suuri.

Siitä huolimatta vaikka näin on, meillä on yhtiöiden maan- ja erityisesti metsänomistusta pyritty voimakkaasti rajoittamaan. Tässä on painavammaksi kuin metsätalouden ja jalostusteollisuuden kehitys arvioitu väestön maansaanti ja sijoittumisen ja yhteiskuntarauhan turvaaminen. Jossain suhteessa tämäkin tavoite on varmasti ollut mukana kuin metsäteollisuuden tarpeet. Kireissä yhteiskunnallisissa oloissa pystyttiin nopeimmin tilannetta rauhoittamaan suoraan itsenäisen pienviljelyn luomisella. Tämä on tietysti

sodanjälkeisen ajan eräs yhteiskunnallinen näkökulma ja varmasti myöskin siltä osin vaikuttanut monella tavalla.

Joka tapauksessa nyt tässä tilanteessa on minusta ollut paikallaan puuttua tähän maanhankintalakiin ja katsoa se jo aikansa eläneeksi. Maanhankintalupien epääminenhän on koskenut nykyään melkein yksinomaan metsämaan kauppoja, ei niinkään peltomaan osto ole ollut enää kyseessä kuin hyvin harvoin. Tämän myöskin valiokunta kannanotossaan toteaa. Tässä suhteessa on syytä viitata esimerkiksi juuri metsäteollisuuteen. Minä ymmärrän tietysti MTK:n ja keskustan lähestymistavan, että se haluaisi pitää kantohintasäätelyn käsissään, jotta hinta pysyisi mahdollisimman korkeana. Kun metsäteollisuudella olisi mahdollisimman vähän omia puuvarantoja, kantohintaa voitaisiin säädellä ihan niin kuin Simonkadulla halutaan.

Tältä osin muistutan mieleen muun muassa viime kaudella keskustajohtoisen hallituksen esityksen valtion metsien käyttämisestä osin tasapainottamismenojen sijasta tilapäisestikin tuotantoa rajoittaville maatalousyrittäjille. Tämä valtion metsien anastuslaki, johon keskusta pyrki MTK:n nuoteilla, olisi johtanut tietysti myöskin tähän, että keskustapuolue ja MTK olisi voinut säädellä enemmän kantohintaa ja teollisuuden raaka-ainehintaa, joka tänä päivänä on jo Ruotsia kalliimpaa.

Minusta esimerkiksi Itä-Suomesta huolta kantavien ihmisten pitäisi erityisesti muistaa, että kaikki ne toimenpiteet, joilla teollisuuden investointikynnystä Itä-Suomessa voidaan laskea, on todella nopeasti saatava aikaisiksi. Siihen liittyy totta kai logistiset seikat, liikenneyhteydet, kuljetusyhteydet, osaamisen turvaaminen, raaka-aineen saanti jne. Silloin hyvin tärkeä asia on kyllä se, että esimerkiksi Enson kaltainen yritys ankkuroituisi voimakkaammin itäsuomalaiseen maaperään hankkimalla jopa metsämaata lisää. Jos se vaikuttaisi investointiherkkyyteen ulkomaiden sijasta Suomeen, se olisi meidän kaikkien etu, myöskin metsänomistajien, erityisesti heidän etunsa.

Myöskin maatilojen koon kehittymiseen vaikuttavat nykyään useat eri tekijät. Yksinomaan ei maanhankintaoikeuslain merkitys enää ole varmasti keskeisin. Huomattava määrä myöskin yleensä maa- ja metsäalueiden luovutuksista jää lain soveltamisen ulkopuolelle. Tämänkin takia on maanhankintalupajärjestelmää tässä tilanteessa pidettävä turhan voimakkaana keinona puuttua sopimusvapauteen.

Käytännössä on myös lukuisia esimerkkejä, että metsää haluaa hankkia metsäalan koulutuksen saanut henkilö, joka todella on kiinnostunut metsänhoidosta, haluaa siitä ehkä osapäivä- tai lisätyön itselleen. Tällaiset on tässä rälssilain varjolla sitten kipattu sivuun, kun ovat isännät päässeet suhmuroimaan ja hankkimaan maanhankintaoikeuslain kautta tällaisen ihmisen nenän edestä metsämaata. Erityisesti on ikään kuin tällaista niin sanottua takautuvaa väliintulo-oikeutta ollut, että kun joku metsäalan koulutuksen saanut henkilö on jonkun isännän kanssa vähän sopinutkin, että tehdään kauppaa, siihen tullaan väliin, tai jos on ollut smp:läinen ostaja, otetaan sitten mieluummin kepulainen ostaja tilalle. Näitäkin tapahtumia on ollut ihan riittävästi tuossa vuosikymmenten varrella jo tutustuttavana.

Tässä minusta pienin peruste on se, että tässä vapautetaan henkilöstöresursseja muihin aluehallinnon tehtäviin tai EU-tehtäviin. Se on marginaalikysymys. Enemmänkin tässä on tietysti kysymys siitä, että asia saadaan nykyaikaiselle sopimustasolle. Pidän kyllä hirveän tärkeänä sitä, että valiokunta kuitenkin tässä yhteydessä otti kantaa yleensä tämän asian seurannan ohella siihen, että kyllähän totta kai täytyy myöskin seurata maaseutuelinkeinolain mukaisin rahoitus- ym. mallein sitä, millä tavalla voidaan perustelluissa tapauksissa myös tukea metsätaloustoimintaa harjoittavien tilojen tiluskoon kehittämistä rahoitusmalleilla ynnä muilla.

Ulkomaisesta pääomasta ym. puhutaan paljon näinä aikoina. Sitäkin on hyvä seurata. Vuonna 93 olin yhtenä kovasti vastustamassa ulkomaisen maanomistuksen kontrolloimatonta laajentamismahdollisuutta Suomessa. Sinänsä metsää ei voi viedä täältä. Mutta esimerkiksi on paljon parempi tietysti, että me pystyisimme itse hyödyntämään raaka-aineemme. Ennen kaikkea mm. silloin keskusteltiin paljon rantojen jalostamisesta ja mökki- ym. hommasta. Me olemme Euroopan viimeisillä rannoilla. Tältä osin tietysti olisi tärkeätä, että suomalaiset pystyvät maanhankinnassa toimimaan niin, että voimme hyödyntää myöskin matkailu- ym. mahdollisuuksia tärkeällä tavalla.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 20.

Täysistunto keskeytetään kello 18.57.

Täysistuntoa jatketaan

kello 20.07

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Wideroos merkitään läsnä olevaksi.

---

4) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain kumoamisesta

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies! Käsillä on hallituksen esitys oikeudesta hankkia maa- ja metsätalousmaata annetun lain kumoamisesta. Tällä laillahan on ollut merkittävä ennaltaehkäisevä vaikutus parin vuosikymmenen aikana. Sillä on voitu parantaa monien pienten tilojen rakennetta ohjaamalla lisää maata niille, jotka sitä ovat tarvinneet.

Ennen istunnon keskeytymistä ed. Rajamäki varsin lämpimästi puhui puutavarayhtiöiden puolesta ja perusteli kumoamista sillä, että nimenomaan yhtiöt tarvitsevat metsämaata, jotta niiden investointihalu ja -tarve voisi säilyä. Nyt kuitenkin eri tilastojen ja tutkimusten mukaan yksittäiset metsänomistajat, nimenomaan maatilametsänomistajat ovat viime vuosikymmenien ja vuosien aikana hyödyntäneet selvästi enemmän metsiään kuin yhtiöt, jotka ovat pitäneet metsäomaisuuttaan puskurina ja varastona. Nimenomaan yksityiset metsänomistajat ovat metsiään käyttäneet.

Sen tähden jatkossakin varmaan olisi parempi, että yhtiöt käyttäisivät resurssinsa ja rahansa rakentamalla kapasiteettia, niin että puuta voitaisiin käyttää, ja itse metsäomaisuus säilyisi yksityisillä ja nimenomaan niillä ihmisillä, jotka asuvat tiloillaan ja jotka kykenevät parhaiten hoitamaan ja vaalimaan metsäomaisuuttaan. Varmaan suomalaisen yhteiskunnan kannalta tällä tavalla metsäomaisuuden ja metsän käyttö koituisi parhaaksi.

Kumottavaksi ehdotetulla lailla, niin kuin aikaisemmin jo totesin, on ollut ennaltaehkäisevä ohjaava vaikutus, joka on toiminut nimenomaan niin, että pienet maatilat ovat saaneet lisää maata. Tällä tavalla tilanomistajilla on ollut mahdollisuus harjoittaa elinkeinoaan ja ammattiaan, kun he ovat voineet varmistaa lisämaan saannin. Nyt esityksen hyväksymisen jälkeen tämä mahdollisuus tulee poistumaan. Kun on tiedossa, että seuraavien vuosien aikana myyntiin tulee varsin paljon metsätalousmaata erityisesti itäisessä ja pohjoisessa Suomessa, niin olisi ollut parempi, että lakia olisi muutettu ja kehitetty vastaamaan niitä tarpeita, joita on olemassa. Sen tähden keskustan valiokuntaryhmä onkin jättänyt vastalauseen. Tulemme kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan, että lakia ei kumottaisi, vaan niitä puutteita, joita laki pitää sisällään, korjattaisiin.

Miksi näin? Meidän mielestämme olisi muutaman seuraavan vuoden aikana, jolloin rakennemuutos kuitenkin kiihtyy, parempi toimia olemassaolevan lain mukaan sitä korjaamalla. Vasta kun olisi nähty, millä tavalla metsätalousmaata tulee myyntiin, millä tavalla se ohjautuu, olisi järkevää ja viisasta toimia hallituksen esittämällä tavalla. Sen tähden tulemme asian kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan, että lakia ei hylättäisi, vaan se pidettäisiin voimassa ja sitä tultaisiin kehittämään niitä tarpeita ajatellen, joita itäisessä ja pohjoisessa Suomessa on, jotta siellä olevat maatilat voisivat kehittyä ja saada tällä tavalla lisää ansiomahdollisuuksia sitä metsää hankkimalla, jota myyntiin jatkossa on tulossa.

Ed. L e h t o s a a r i : Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtajan puheenvuoroon on erittäin helppo yhtyä. Sen sijaan valiokunnan varapuheenjohtajan ed. Rajamäen puhe oli aika häkellyttävä. Kun tunti sitten ennen istunnon keskeyttämistä kuuntelin hänen puheenvuoronsa, olin suorastaan järkyttynyt. Siinä oli hyvin monia seikkoja, jotka vaatisivat täsmennystä, mutta olin häkeltynyt myös siksi, että olen tottunut ed. Rajamäen Savossa ja Itä-Suomessa tuntemaan vähäväkisten asioiden puolustajana ja sitä kautta myös pienviljelijöiden ja pientilallisten puolustajana. Tässä hän on kyllä nyt lähtenyt aivan toisille raiteille ja teille.

Minusta valiokunnan vähemmistön vastalause on hyvin rakennettu ja se on varsin perusteltu. Itä- ja Pohjois-Suomessa voimassa olevan lain turvin on vuosien varrella pystytty tilakokoa kasvattamaan ja maatilojen rakennetta ylipäätään muuttamaan myönteiseen suuntaan, mikä on ollut erittäin hyvä asia. Nyt erityisesti tänä aikana, jolloin Itä- ja Pohjois-Suomessa maatalous ei yksistään EU:n takia vaan monista muistakin

syistä on aika lailla vastatuulessa ja toimintamahdollisuuksia on varsin vähän pienillä tiloilla, kumottavaksi ehdotttu laki, jos se olisi voimassa, antaisi mahdollisuuksia tilakoon kasvattamiseen, metsätilojen perustamiseen. Metsien merkitys on Itä-Suomessa on varsin suuri, ja ne toisivat myös työtä, työpaikkoja ja leipää sille alueelle.

Tässä mielessä lain kumoaminen, joka nyt näyttää olevan tosiasia, on valitettava asia. Omasta puolestani voin yhtyä hyvin vastalauseeseen ja tulen sitä kannattamaan, kun asiaa lopullisesti kolmannessa käsittelyssä käsitellään.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Asian valiokuntakäsittelyn aikana tuli asiantuntijakuulemisessa aika selkeästi esille se, että lakia ei pitäisi kumota, vaan sitä tulisi uudistaa. Kun lukee mietintöä tarkoin, niin enemmistön kanta on juuri tämän suuntainen eli mietintö tavallaan puoltaa sitä, että lakia pitäisi uudistaa eikä kumota, mutta kuitenkin lopputulos on sellainen, että laki kumottaisiin.

Kumoaminen ei ole kompensoitavissa sillä tavoin, kuten ponnessa edellytetään, että maaseutuelinkeinolain mukaisia maanjärjestely- ja rahoitusmahdollisuuksia käytettäisiin kompensoivasti. Miksi näin ei ole? Usein metsäkaupoissa on kysymys siitä, että kun metsä tulee myyntiin, yhtiö tai sijoittaja on aika nopeasti liikkeellä silloin, kun on kysymys kohtuullisen hyvistä metsämaista. Nyt jos käytetään valtion rahoitusta, joko korkotuki- tai avustusrahoitusta, homma hoituu sangen hitaasti. Vie aikaa kuukauden pari, ennen kuin raha on käytettävissä. Jos tiloilla ei ole mahdollisuutta muulla rahoituksella sitä hoitaa, niin ne eivät uskalla ottaa riskiä tekemällä kauppaa ja sen jälkeen odottamalla, tuleeko tähän tämä rahoitusmuoto vai ei. Toisaalta myös metsäalueiden myyjät usein vaativat käteisrahoituksen. Tämä on monta kertaa esteenä juuri sille, että valiokunnan vahvasti esille tuoma ponsi ei tässä tapauksessa tule toimimaan.

Muutama sana vielä ed. Rajamäen voimakkaasta kannanotosta, kun hän kertoi, että Metsähallituksen maita edellisen hallituksen aikana yritettiin ryöstölailla saada yksityisten ihmisten omistukseen. Tästä laista voisi sanoa, jos samaa tasoa käyttää, että tämä suo mahdollisuuden yhtiöille ryöstöostoon, koska Metsähallitus usein myy maita hyvin suurissa erissä. Tiedän, että monesti Itä-Suomen alueella kaupat ovat useista tuhansista hehtaareista. Silloin ilman tällaista järjestelyä homma on näiden tilojen osalta auttamattomasti ohi. Jos yhtiöt tai sijoittajat ostavat alueelta paljon metsiä, niin se merkitsee sitä, että paikallisen asutuksen toimeentulomahdollisuudet pienenevät ja samalla maaseutu autioituu entisestään.

Ed. K a r p i o : Arvoisa rouva puhemies! Vaikka kannatankin hallituksen esitystä, toivottavasti, arvoisa puhemies, minun kannanottoni ei järkytä tai pahoita keskustan edustajien mieliä tässä asiassa, niin kuin ed. Rajamäen käyttämä puheenvuoro aivan selvästikin on tehnyt.

Nykyinen niin sanottu maanhankintalaki on ollut voimassa lähes 20 vuotta, vuodesta 1979. Mielipiteeni kylläkin on, että se on todellakin jo aikansa elänyt, niin kuin hallituksen esityksessäkin todetaan ja kuten myös valiokunnan enemmistön kanta mietinnössä on ollut, ja se on mielestäni aivan hyvä kannanotto.

Lain alkuperäinen tarkoitushan oli aivan järkevä, kun sillä pyrittiin tilakoon suurentamiseen ja edesauttamaan maaseudun elinvoimaisuutta. Tällä hetkellähän lakia sovelletaan edelleen vain Itä-Suomessa, Keski-Suomessa ja joissakin Pohjois-Suomen alueilla. Viestiä maanomistajilta on ainakin näiltä alueilta tullut minulle, että laki pitäisi kumota mitä nopeimmin.

Tällä hetkellä raja lupamenettelyyn on 10 hehtaaria, kun se alun perin oli vain 2 hehtaaria. Laki on kuitenkin menettänyt merkityksensä jo lähes kokonaan, koska saamieni tietojen mukaan vuonna 96 enää 21 tapauksessa maanhankintalupaa ei myönnetty ja esimerkiksi Keski-Suomen maatalouspiirissä vain kahdessa tapauksessa lupapäätös oli kielteinen. Näistä toinen kauppa oli yli 100 hehtaarin maakauppa, jossa toisena osapuolena oli vakuutusyhtiö, toisena osapuolena metsäyhtiö. Ehkä tulevaisuudessa olisikin syytä harkita, olisiko joissakin tällaisissa yhtiöiden välisissä kaupoissa mahdollisesti jokin lupamenettely asianmukaista, vaikka en sitäkään näe enää mitenkään tarkoituksenmukaisena ja järkevänä.

Koska nykyinen laki on ollut voimakas keino puuttua kansalaisten sopimusvapauteen osassa maatamme, on se ymmärrettävästi herättänyt ainakin Keski-Suomessa ihmetystä kansalaisissa, joilla on maakaupat meneillään. Jo tasa-arvoisuuden nimessäkään laki ei ole enää puolustettavissa, samoin kuin varmasti asiaa käsitelleille virkamiehillekin löytyy tulevaisuudessa mielekkäämpää työtä kuin pohtia, olisiko lupa myönnettävä, niin kuin se käytännössä on aina tehtävä, vai olisiko päätöksen kuitenkin oltava kielteinen.

Lakia on vastustettu lähinnä keskustan tahol-

ta. Ymmärrän heidän huolensa ja pelkonsa siitä, että se saattaisi vaikeuttaa maatalousväestön asemaa, mutta mielipiteeni on, että pelot tässä tapauksessa ovat varsin ylimitoitettuja. Ymmärrän, että vastustava kanta lähinnä koskee Itä-Suomessa tapahtuvia maakauppoja. Itse en ole Keski-Suomessa tällaista vastustusta myöskään keskustalaisten taholta enää tavannut.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio totesi, että Keski-Suomessa ei vastustusta ole sillä tavoin ollut. Ehkä siellä tilanne on toinen kuin entisessä Mikkelin läänissä, Savon ja Pohjois-Karjalan alueilla.

Edelleen ed. Karpio totesi, että ei ole tullut vastaan sellaisia kauppoja, joihin olisi menty väliin. Minusta valiokunnan puheenjohtaja totesi tämän aivan oikein siinä, että tässä on ollut ennalta estävä vaikutus. Sitähän se on ollut. Miksi sen takia kokonaan kumota laki, jota kuitenkin todennäköisesti tullaan vielä tarvitsemaan? Myös ed. Karpio myönsi sen, että tämän tyyppisen sääntelyn tarvetta kenties yhtiöiden välisissä kaupoissa tarvittaisiin. Eikö olisi todella parempi lähteä juuri siitä, niin kuin ed. Kalli totesi, että lakia kehitettäisiin, ei kumottaisi vaan kehitettäisiin? Tämä mielestäni olisi se asia, johon olisi pitänyt päätyä ja jota itse asiassa myös valiokunnan enemmistö tuntui lausumansa perusteella edellyttäneen.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karpio on hyvin isänmaallinen edustaja, ja hän ilmeisesti ei ole ottanut huomioon sitä, että metsäyhtiöiden, jotka nyt saavat mahdollisuuden rajattomasti ostaa metsämaata, omistusosuus lähivuosina saattaa siirtyä valtaosiltaan Suomen rajojen ulkopuolelle. Nyt, kun on Suomen itsenäisyyden 80-vuotisjuhlavuosi, saattaa olla, että tällä päätöksellä metsät siirtyvät aivan muiden kuin suomalaisten omistukseen.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tulen säilyttämään ed. Kallin käyttämän puheenvuoron, jossa hän totesi isänmaallisuuteni, ja otan sen suurena kohteliaisuutena.

Varmasti myönnän sen, että suhteellisen vähäisiin kielteisiin päätöksiin, joita viime vuonna oli 26, on vaikuttanut myös se, että ennakkolupia on voitu hankkia ostajien ja myyjien välillä, ja se on jo siinä mielessä ehkä rajoittanut tiettyjä kauppoja. Näinkin ehkä voi olla asia, mutta kaiken kaikkiaan katson, että tällaiset kiellot, että näin edelleen edettäisiin, ovat jo aikansa elänyttä elämää, että sopimusvapaus osapuolten välillä estettäisiin. Ennen kuin tulin kansanedustajaksi, olin julkisena notaarina ja jouduin kiinteistökauppojen kanssa tekemisiin, lähes tuhat kauppaa vuodessa kun vahvistin, ja siinä tulivat osapuolten väliset ihmettelyt jatkuvasti esille, että mitä varten vielä pitää hankkia maanhankintalupa maatalouspiiristä. Edelleen uskon, että teidän pelkonne, kun laki kumotaan, on aivan aiheeton.

Ed. L a h t e l a: Arvoisa rouva puhemies! Maanhankintapuolella on eletty erinäköisiä aikoja lainsäädännössä, jos katsoo vuosisadan alusta, mitä kaikkia lakeja on ollutkin, ja sillä on tietysti pyritty säätelemään jokaisen ajanjakson erityispiirteitä, tarpeita ja sitä, miten maaseudulla voidaan elää. Nykyisen lain, jota nyt ollaan kumoamassa, tarkoitus on tietysti yhä ollut se, että on voitu saada järkeviä tilakokonaisuuksia niin, että metsä mahdollisesti on tukenut maataloutta tai sitä on hankittu lisämaaksi, että on voitu raivata peltoa jne. Se näkyy erityisesti Itä-Suomessa siten, että siellä on vielä joitakin järkeviä, ihan elinkelpoisia tiloja olemassa. Silläkin alueella, missä itse asun, tunnen monta kaveria, jotka nytkin elävät ja saavat elantonsa niistä maista ja tiloista.

Nyt olemme kumoamassa sitä lakia. Tietysti voi asettaa monia kysymyksiä, onko tämä oikea ajankohta ja mitä tapahtuu sitten, kun laki kumotaan. Sellaisia uhkakuviahan on luotu, että nyt suuryhtiöt mahdollisesti lähtevät hamstraamaan maata. Koska niillä on maksukykyä, ne voivat ostaa puineen päivineen metsän. Itse asiassa, jos katsoo Tapion hinnoitteluohjeita, maahan sinällään on kovin arvotonta. Itse maapohja ainakaan meidän seutukunnallamme ei kovin paljoa hehtaarihinnaltaan ole, vaan maan päällä oleva puu on se, joka maksaa. Jos metsäyhtiö laskee hinnan sillä tavalla, se voi ostaa maan kaikkine puineen päivineen, jolloin isäntä saa heti rahat käteen ja sillä sipuli. Tämä on vaaratekijänä, että maat voivat siirtyä siinä vaiheessa, kun rahaa tarvitaan ja on myyntihalukkuutta, aika nopeassa aikataulussa ja keskittyä joillekin metsäfirmoille, joilla on maksukykyä.

Toinen näköala on tietysti se, että sitten kun ulkomaisten pääomien on mahdollista tulla Suomeen vähän vapaammin, isot sijoittajat saattavat nähdä, että tämä on hyvä bisnes, kun puusta tulee olemaan niukkuutta. Täällä meidän vyöhykkeellämme on erittäin hyvälaatuista puuta, ja

tiedämme, että Japanissa ja monissa muissa maissa on ollut paljon kiinnostusta Suomen suuntaan. Mikseivät ne voi lähteä hankkimaan joko suoraan tai erinäköisten muiden tahojen kautta maita hallintaansa? On totta, että siinä voi käydä niinkinpäin, että metsäomaisuutemme valuu pikkuhiljaa ulkomaisten käsiin.

Siinä mielessä nämä monet kysymykset ovat hyvin aiheellisia. Valiokunnan kannanotossa niihin otetaankin osin kantaa. Onhan meillä mahdollisuus tietysti lain hyväksymisen jälkeen vielä puuttua maanhankintaan. Eihän demokratia todennäköisesti hajoa mihinkään. Vaaleissa valitaan uusia edustajia, ja eduskunta tulee jatkossakin tekemään uusia päätöksiä ja säätämään lakeja, seuraamaan tilannetta, mihin suuntaan lainsäädäntöä tarvitaan, niin kuin on tapahtunut tähän mennessäkin.

Mutta isänmaallisuudesta voisikin olla jo monta mieltä, sellaisia hankkeita nimittäin on ollut olemassa maanhankintapuolen osalta. Hyvä esimerkki lienee Joensuusta. Joensuun yliopisto Pohjois-Karjalan liiton rahoituksen turvin ja monien muiden tukemana teki sellaista hanketta, että annetaan valtion maat sellaiselle yhtiölle, joka tulee jalostamaan Suomeen puuta, kaikkine karvoineen päivineen, puineen maineen. Voi jo kysyä, mihin siinä on isänmaallisuus unohtunut, koska porvarillisia piirejä lienee ollut hyvin vahvasti takana ajamassa tällaista hanketta. Mutta tämä on taas toinen juttu. Näitä voidaan aina nähdä erinäköisistä näkökulmista.

Kuitenkaan minä en vielä hirveän huolissani olisi tästä hommelista, kuten totesin. Sehän on yhä edelleen meidän ja tietysti ensi vaalien jälkeen uuden eduskunnan ja sen seuraavien eduskuntien hallinnassa, ja sen takia kansanvalta tulee toimimaan ja tilannetta seurataan, vaikka kuinka ollaan mukana EU:ssa jatkossa.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan sinänsä arvokkaaseen ja arvostettavaan puheenvuoroon haluaisin erään korjauksen tehdä. Hän totesi ilman sen kummempia perusteluja, että metsien ulkomaalaisomistus olisi lähtökohtaisesti haitallinen ja vaarallinen asia. Historian valossa tällaisiin pelkoihin ei ole ollut kuitenkaan aihetta. Vuoteen 1915 mennessä Gutzeit Oy:stä oli tullut Itä-Suomen suurin maanomistaja lähes puolella miljoonalla hehtaarillaan ja tämän valtavan metsäomaisuuden turvin yhtiö, joka oli siis ulkomaalaisten omistama yhtiö, lähinnä norjalaista pääomaa, kykeni tekemään suuria ja merkittäviä teollisia investointeja nimenomaan Itä-Suomen alueelle. Tästä sai alkunsa Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan ja myös Varkauden paperi- ja selluteollisuus.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maaseudun autioituminen ja maan sisäinen muuttoliike on edennyt jo niin pitkälle, että meidän ei todella pitäisi säätää yhtään ainutta lakia enää, joka jatkaa tätä suuntausta. Kun Itä-Suomen maatilat ovat keskimäärin aika pieniä, niin toisin kuin ed. Lahtela olen sitä mieltä, että näiden elinkelpoisuus pitäisi voida turvata tällä lisämaan hankinnalla joko niin, että siinä metsätaloutta harjoitettaisiin, taikka se olisi vara-alueena liitännäiselinkeinojen harjoittamiselle.

Ed. L e h t o s a a r i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun kuuntelin ed. Lahtelan puheenvuoroa, sain sen kuvan, että ed. Lahtelalle tämä hallituksen esitys ja sen hyväksyminen on erityisen vastenmielistä. Ymmärrän varsin hyvin ed. Lahtelan näkemystä. Itäsuomalaisena edustajana hän tuntee erittäin hyvin tämän tilanteen ja tunteet, mitkä siellä ovat, ja samalla myös sen voimakkaan muuttoliikkeen, joka myös Pohjois-Karjalassa vallitsee näinä aikoina. Muutamassa vuodessa yhden pitäjän verran väkeä lähtee pois. Tällä lailla, jos tämä pysyisi voimassa, saattaisi olla ihan pieni, hyvin pieni vaikutus myönteiseen suuntaan myös muuttoliikkeen pysäyttämisen suhteen.

Kuitenkin epäilen, että kun tämä asia tulee ratkaisevaan käsittelyyn, ed. Lahtela painaa vihreätä nappia toisten mukana. Rohkaisisinkin ed. Lahtelaa toimimaan niin, että me voisimme yhdessä kaataa tämän hankkeen, ja kehotan häntä tulemaan tähän meidän rivistöömme mukaan. Tämä on Itä-Suomelle hyvin tärkeä asia; tehdään porukalla päätöksiä, jotka ovat Itä-Suomen edun mukaisia.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lehtosaari on aivan oikeassa. Minulla on semmoinen linjaus, että minä en täällä salissa ole toista mieltä kuin valiokunnassa. Sen takia, kun en ole vastalauseessa mukana, niin johdonmukaisesti olen tietysti tukemassa tässä hallitusta.

Ed. Viitamiehelle voisi todeta sen, että minä en tässä millään muotoa halua ulkomaalaisia tehdä huonommaksi tai paremmaksi, vaan minä olen kyllä sitä mieltä, että on aina parempi, jos mah-

dollisimman paljon kestäisivät kaikki meidän teollisuuslaitoksemme taikka maamme suomalaisessa omistuksessa, koska se tarkoittaa sitä, että vuoto ulospäin olisi tietysti vähän pienempi. Tosin eivät nämä suomalaiset firmatkaan tunne mitään isänmaallisuutta. Ne investoivat rahansa. Suomalaisella hiellä, työmiesten hiellä tehdään rahaa. Se viedään ulos ja tehdään sinne tehtaita. Siinä mielessä minun arvomaailmani on vanhanaikainen, mutta minun sallittaneen kuitenkin elää näissäkin utopioissa ja tämmöisissä toiveissa, jotta tämmöistäkin voisi tapahtua.

Ed. Rehnille voisi todeta sen, että kyllä tässä niin kuin kieltämättä varmasti tulee myös sen tyyppisiä ongelmia, että lisääkin muuttoa voi tapahtua. Toisekseen kaiken kaikkiaan olisi parempi, jos omistuspohja on lähellä. Eli jos lisämaita saisi, niin kyllä minä uskon, että paremmin pidetään metsistä huolta lähempänä kuin jossain kauempana, jos omistus keskittyy jonnekin muualle.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva laki on poikkeuksellisen merkittävä ja tärkeä, ja vaikka edustankin läntistä Suomea täällä, niin tohdin puhua syvällä rintaäänellä sen puolesta, että tätä lakia ei pitäisi tässä vaiheessa kumota.

Kun aikanaan, niin kuin täällä on esille tuotu, noin parikymmentä vuotta sitten tämä laki aikaansaatiin, miksi se aikaansaatiin? Siksi, että silloin nimenomaan syrjäseutujen pienet, metsätöiden koneellistumisen jälkeen elinkelvottomat tilat siirtyivät huolestuttavassa määrin, voi sanoa joukoittain, puutavarayhtiöiden, metsäteollisuuden käsiin. Tätä ei pidetty hyvänä ja silloin oli välttämätöntä saada yhteiskunnan kontrolliin nämä maakaupat, jotka hyvin vahvasti menivät maakeinottelijoiden piikkiin. Tämä on meidän syytä muistaa. Tämä on erittäin merkittävä laki siinä mielessä ollut.

Tokihan aika on muuttunut ja ajan mukana pitää muuttua, mutta yllättävää oli taas kerran kuulla, miten voimallisesti ed. Rajamäki puolusti suurmetsäteollisuutta, sinänsä siinä on paljon hyvää, ja oli pääomapiirien joukkoon yhtymässä. Ainakin aikaisemmin on tullut semmoinen tuntu, että keskikäytävän vasemmalta puolelta on hyvin kovasti puututtu näihin pääomapiireihin, mutta tuntuu, että tässä asiassa ne ovat hyviä. Sinänsä en ollenkaan vastusta sitä, etteikö meillä tarvita vahvaa ja elinvoimaista metsäteollisuutta, mutta kyllä näen niin, että nimenomaan metsätalousmaan ja maatalousmaan pitäisi olla mahdollisimman monelle hajautettuna kuitenkin vielä tälläkin hetkellä ja tämän murroksen aikana, mitä nyt eletään.

Kaikki tiedämme, kun lakiesityksen ja myös valiokunnan mietinnön lukee, ja täällä on moneen kertaan toistettu, että nyt voimassa oleva laki on jo ollut suhteellisen liberaali ja ennen kaikkea sillä on ollut ennalta ehkäisevä vaikutus myös läntisessä Suomessa, paljon voimakkaampi kuin arvataankaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kyllähän niin kävi, että heti, kun Lipposen hallitus, tämä sateenkaarihallitus, astui valtaan, se lähti tämän sinänsä pienen mutta yhteiskuntapolitiikan kannalta erittäin merkittävän lain kumoamiseen. Ensi töikseen se lopetti valtioneuvoston päätöksellä lain soveltamisen Etelä- ja Länsi-Suomessa. Nyt sitä on sitten toteutettu vain Itä- ja Pohjois-Suomen osalta. Saattaa pitää paikkansa se, mitä ed. Karpio toi keskisuomalaisten näkökulmasta. Mutta juuri tässä tilanteessa, kun ajatellaan Itä-Suomen mahdollisuuksia ja sen maa- ja metsätalouden kehittymistä, tällä lailla ja sen kumoamisella nyt voi olla erittäin arvaamattomia seurausvaikutuksia. Ennen kaikkea sillä alueella jos jossakin nyt tarvittaisiin metsää lisäalueiksi ja toimeentulolähteeksi, kun ei ole mitään varmuutta siitä, miten siirtymäkauden jälkeen maataloudessa kokonaisuudessaan käy ja mitä sillä linjalla tulee tapahtumaan.

Aika kevyt minusta oli hallituksen se perustelu, että nyt työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen kannalta tässä saadaan tietenkin jonkin verran säästöä maatilatalouden kehittämisrahastosta, perustelujen mukaan 4—6 miljoonaa markkaa. Rahaahan se toki on tämäkin, mutta minusta se on liian kevyt perustelu sille, että näin merkittävää lakia ollaan nyt kumoamassa nimenomaan sen kannalta, että tämä maa säilyisi kokonaisuudessaan asuttuna ja elävänä ja ennen kaikkea niille syrjäisimmillekin seuduille, joita ed. Lahtela, niin olen ymmärtänyt, voimallisesti puolustaa, jäisi jotain elämää. Minä pahaa pelkään, että kun niiden alueitten metsämaat ovat puutavarayhtiöillä, niin kyllä niille on paljon tärkeämpää hoitaa jotain muuta kuin niitä nimenomaan ed. Lahtelankin alueita sillä tavalla kuin pitäisi. Jaksan kuitenkin uskoa siihen, että jos omistus on yksityisellä metsänomistajalla, hän kantaa vastuunsa metsästä ja on valmis sitä hyödyntämään sekä oman perheensä että myös koko yhteiskunnan kannalta.

En sitä ihmettele, että kokoomus on tätä lakia ajassa, heidän ideologiseen perustaansa nimen-

omaan kuuluu antaa pääomien voimakkaasti keskittyä, mutta sitä hämmästelen, että sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat lähteneet tällaista lakia viemään näin voimalla ja näin nopeasti läpi. Olisi ollut parempi nyt odottaa ja katsoa. Ehkä tulee aika, että se tulee tarpeettomaksi, mutta tällä hetkellä tämän lain läpi viemiselle ei ole perusteita. Siksi onkin helppo yhtyä kolmannessa käsittelyssä kannattamaan keskustan ja kristillisen liiton vastalausetta, että lakiesitys hylättäisiin.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Sinänsä noin aatteellisesti on helppo ymmärtää, jos puolustaa Itä-Suomea ja sen pienehköjä tiluskokoja ja maaseutuyrittäjiä, joilla on myös metsätaloutta itsellänsä. Mutta on äärimmäisen vaikea ymmärtää sitä, että nousee tänne puhujakorokkeelle ja ryhtyy Ensoa puolustamaan ja ajamaan, että Enso on nyt pulassa. Herra varjele! Se on jotakin aivan uskomatonta. Tämmöinen puheenvuoro ed. Rajamäen toimesta on käytetty. Se on minusta jotakin aivan uskomatonta. Niin kuin tämä Enso nyt tarvitsisi jonkinlaisia puujalkoja tuekseen tällä tavalla. Tässä ei ole järjen hiventäkään.

Sen lisäksi, jos tälle tielle lähdettäisiin, täytyisi tietysti Metsäliitolle ja UPM-Kymmenelle saada vastaavat edut, ilman muuta, muutenhan tässä ei ole mitään tolkkua tämmöisessä. Jotta tasapuolisuus toteutuisi, lainhan pitäisi koskea koko maata tietenkin, koska niitten reviirit ovat vähän muualla kuin Itä-Suomessa. Eli olen siis ed. Rajamäen puheenvuoroon nähden totaalisesti eri mieltä siitä, millä tavalla täällä ruvetaan jonkin yhtiön etua ajamaan, jota etua minä en sitä paitsi muutoinkaan ymmärrä. En minä liioin ymmärrä sitä, että metsäyhtiöitten metsäomaisuudella voisi olla niin valtavan suuri merkitys, että sillä pystyttäisiin nykyisessä kantohinnan määräytymisessä ohjaamaan hintakehitystä. Se tarkoittaisi sitä suurin piirtein, että yli puolet Suomen talousmetsäpinta-alasta olisi näitten yhtiöitten hallussa ja nuo metsät olisivat vielä sitten ikärakenteeltaan sellaisia, että niissä olisi niin kuin ohjattavissa sitä metsäntuoton korjausta niin, että sen tuoton korjaaminen voisi suhdannevaihteluissa onnistua aika ihanteellisesti.

Arvoisa puhemies! Ajatellaan sitten tällaisen lain tarpeellisuutta. Minä käännän tämän kaiken samalla, kun minä ymmärrän sitä, että tätä voidaan puolustaa Itä-Suomessa, vähän toisin päin ja otan esiin sellaisen alueen, jossa minä voisin kuvitella, että suorastaan ajettaisiin sitä, että tämän laatuinen laki pitää olla. Se alue on Oulun eteläpuolinen alue, jossa on sarkajakojärjestelmä yhä edelleen voimassa. 300 taikka 500 metriä muutaman kymmenen metriä leveätä sarkaa on ja naapurin sarka vieressä jne. Siinä sarkajakojärjestelmässä, jossa metsämaa on jaettu sarkoihin, ymmärtäisin tällaisen lain tarpeellisuuden erikoisen hyvin, koska sillä tavallahan saataisiin, jos ei käytetä uusjakotoimenpidettä, siis jaeta uudelleen näitä tiluksien maita, järkevät tiluskoot ja järkevät määräalojen sijoittelut toisiinsa nähden. Mutta meidän alueella ei ole tätä hanketta ajettu. Tätä ei ole nähty keinona. Sitä minä en sano tällä, etteikö Itä-Suomessa voitaisi kokemuksen perusteella, siis kun laki on olemassa, nähdä siinä olevan välinettä.

Mikä koskee sitä, onko tämä hyvin vai huonosti ajoitettu, tietysti tämä on huonosti ajoitettu siinä katsannossa, että juuri tällä hetkellä Itä-Suomi on erittäin voimakkaassa murrosvaiheessa. Silloin tietysti kaikkinaiset sellaiset toimenpiteet, joilla lisätään sitä ahdinkoa eikä pyritä auttamaan asioita, eivät ole kovin tervetulleita. Tässä nyt kuitenkin ollaan toteuttamassa ed. Rajamäen suurta haavetta, valmistautumista seuraaviin, reilun vuoden päästä oleviin vaaleihin. Meidän täytyy ymmärtää, arvoisat edustajatoverit, että ed. Rajamäki tarvitsee jotakin kerrottavaa äänestäjilleen, että hän on jotakin eduskunnassa aikaansaanut, ja me hallituspuolueiden toverit ystävällisesti olemme häntä tukemassa tässä merkittävässä hankkeessa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Kysymys maanhankintaoikeuslain kumoamisesta herätti jo hallituksen esityksen antamisen yhteydessä vilkkaan keskustelun eikä syyttä. Mielestäni tämä laki, kuten edellä käydyssä keskustelussa on käynyt ilmi, on edelleen tarpeellinen. Toki voidaan ajatella niin, että lakia on uudistettava. Niin kuin ed. Kalli totesi, sitä voitaisiin sillä tavoin uudistaa, että joitakin väljennyksiä siihen saataisiin aikaan, mutta ei niin, että kumotaan kokonaan. Kun laki on kumottu, me kaikki tiedämme, että tämän tyyppisen lainsäädännön uudelleen aikaansaaminen on mahdotonta.

Asiantuntijoiden mukaan lailla on, arvoisa puhemies, erittäin keskeinen merkitys ollut Itä-Suomessa metsäisissä maakunnissa. Suurin merkitys sillä on ollut ennalta estävänä ja ohjaavana lainsäädäntönä. Minustakaan ei ole tarpeen ajautua siihen tilanteeseen, että syntyy hyvin paljon sellaisia väliintulotilanteita, joissa viranomaisen toimesta lupa evätään, mutta kun tällai-

nen lainsäädäntö on ollut ja sen olemassaolo tiedetään, on tiedetty myös se, että tällainen mahdollisuus on, ja se on näin ohjannut jo olemassaololla maakauppoja.

Ed. Pulliainen toi esiin mielestäni keskeisen kysymyksen: tämän lain kumoamisen ajankohdan. Minusta keskeistä on juuri se, että maaseudulla ja erityisesti Itä-Suomessa eletään nyt hyvin vaikeaa murrosvaihetta ja ahdinkovaihetta. Nyt ei tarvittaisi enää lisää tämän tyyppisiä viestejä, jotka vaikeuttavat edelleenkin tilannetta ja lisäävät ahdinkoa. Kun muuttoliike on jo muutoinkin vienyt väestöpohjan hyvin ohueksi, asutuksen harvaksi, nyt pitäisi päinvastoin — ja olen ymmärtänyt, että maa- ja metsätalousvaliokuntakin on siitä kantanut huolta — löytää keinoja, joilla maaseudun yrittäjyyttä ja työ- ja toimeentulomahdollisuuksia voitaisiin niillä laajoilla maaseutualueilla itäisessä Suomessa vahvistaa, joita tämä lakikin nyt koskee.

Julkisuudessa maanhankintaoikeuslain kumoamista on perusteltu lähinnä uusien te-keskusten resurssipulalla. En ymmärrä, mihin sieltä resurssit ovat hävinneet tai vähentyneet tämän hallinnollisen uudistuksen yhteydessä. Päinvastoinhan monissa yhteyksissä työvoima- ja elinkeinokeskuksia perustettaessa korostettiin sitä, että uudessa tilanteessa näillä te-keskuksissa on entistä paremmat edellytykset hoitaa niille uskotut tehtävät ja että niiden tehokkuus ja toimintakyky paranee. Nyt ollaan tilanteessa, että joudutaan jopa maanhankintaoikeuslain kumoamiseen sillä perusteella, että muutama miljoona laskennallisesti saataisiin näin säästöä.

Arvoisa puhemies! Kuten totesin, tämän lainsäädännön merkitys on ollut keskeisin metsäisissä maakunnissa. Siellä on maatalouden rinnalle ja sen sijaan haluttu toimeentulon ja elämisen edellytyksiä metsän puolelle. Metsätalousyrittäjyydestä on Pohjois-Karjalassakin puhuttu jo parin vuosikymmenen ajan. Sinne on muodostunut melkoinen joukko tiloja, joiden pääasiallinen tuotantosuunta on metsätalousyrittäjyys. On katsottu, että kun maatalouden edellytykset ovat olosuhteista johtuen heikot ja myös nykyisen hallituspolitiikan seurauksena heikentyneet edelleen, pitäisi löytää jotain elämisen mahdollisuutta metsän puolelta.

Kun lisämetsien hankinnan kautta tilakokoa on kyetty suurentamaan, tällöin on löytynyt työn ja toimeentulon edellytyksiä. Uskon niin, että näiltä tiloilta myös puuta ostavat yritykset ja puuta jalostavat yritykset saavat puuta parhaiten ja tasaisimmin ja myös laadukasta puuta. Siellä todella paneudutaan metsien hoitoon, metsän tuottamiseen ja myydään puuta suhdanteista riippumatta varsin tasaisesti. Tässä mielessä ed. Rajamäen huoli oli aivan käsittämätön, kun hän näkee, että yhtiöiden pitää saada lisää metsää voidakseen harjoittaa jalostustoimintaa. Kyllä ne puut kasvavat yhtä hyvin yksityisissä metsissä, kenties paremminkin, kuin yhtiöiden tai Metsähallituksen metsissä.

Mielenkiintoista on, että viime päivinä olemme saaneet lukea lehdistä Metsähallituksen ilmoituksia, joissa Metsähallitus ilmoittaa ostavansa metsää. On arvattavissa, että jos tämä hallituksen ajama maanhankintaoikeuslain kumoaminen toteutuu — ja pelkään, että toteutuu — siitä seuraa melkoinen metsien ostorynnäkkö. Ei osteta puuta, ostetaan metsät pohjineen. Näin epäilen siellä käyvän. Seurauksena on se, että edelleenkin metsät keskittyvät laajamittaisesti niille, jotka eivät suoranaisesti elä metsätalousyrittäjyydestä, ja tätä tietä myös koneistuminen lisääntyy ja metsätalouden ja metsätalousyrittäjyyden työllistävyys ja työpaikat vähenevät.

Arvoisa puhemies! Meillä on keskustelua käyty myös siitä, miten mekaanisen puunjalostuksen pienimuotoiset yritykset saavat raaka-ainetta. Pohjois-Karjalassa on käyty keskustelua siitä, että raaka-ainepulan vuoksi muutama yritys on hakeutunut muuanne, kun ei ole ollut varmuutta puun saannista, ja kuitenkin meillä on mittavat metsävarat, mittavasti metsää. Mutta maanomistusolot ovat jo nyt sellaiset, että näiden pienten yritysten ei ole helppo saada puuta, ei ole helppo saada varmuutta siitä, että jalostuspuuta sieltä tulisi. Myös pienimuotoisen työllistävän mekaanisen puunjalostusyritystoiminnan raaka-aineen saannin vuoksi pidän perusteltuna maanhankintaoikeuslakia, joka tukee myös kokonaisuudessa metsätalousyrittäjyyttä Pohjois-Karjalan ja koko itäisen Suomen näkökulmasta.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Kuinka samoista lähtökohdista, ihan vilpittömistä lähtökohdista, Itä-Suomen kehittämiseksi voikaan tulla niin erilaisiin johtopäätöksiin. Varmasti se on asia, joka on Itä-Suomen kehittämistä vain rikastuttavaa erilaisuuksien kirjoa eikä niinkään mikään puute, mutta todettakoon tämä ilmiö kuitenkin.

Arvoisa puhemies! Vuonna 78 säädetty maanhankintaa rajoittanut laki on ollut käytännössä voimassa enää vain Itä- ja Keski-Suomessa. Nyt maanhankinta vapautetaan ja jo on aikakin. Ainakin Itä-Suomessa maanhankinnan rajoituk-

sella on ollut kiistaton yhteytensä alueen kehittymättömyyteen. Kun metsämaan hankinta on ollut rajoitettua, on esimerkiksi metsäteollisuusyhtiöiden maanhankinta ollut vähäistä Itä-Suomessa, ja ainakin historiallisesti voidaan osoittaa, että teolliset investoinnit kasvoivat Itä-Suomessa juuri sinä aikana, kun metsäyhtiöt hankkivat maata suorastaan kiihkeästi ja kun ne sitä saivat vapaasti tehdä.

Tätä vaihetta elettiin voimakkaimmin 1900-luvun alussa, jolloin esimerkiksi Gutzeit Osakeyhtiö, sittemmin Enso-Gutzeit, Enso hankki hyvin lyhyessä ajassa omistukseensa peräti puoli miljoonaa hehtaaria metsämaata lähinnä juuri Itä-Suomesta. Siinä se paha Enso nyt sanottiin. Se on kuitenkin tarjonnut tuhansille itäsuomalaisille ja suomalaisille töitä. Myös Pohjois-Karjalassa se on työllistänyt. Gutzeitilla ja muilla metsäyhtiöillä oli tuolloin huono maine — ja tuntuu, että jossainpäin niillä on edelleenkin — koska niiden epäiltiin hakkaavan metsiään vastuuttomasti. Hyvin nopeasti kuitenkin kävi ilmi, että yhtiöt olivat taimitarhoineen, ensimmäinen perustettiin 1913, ja metsänhoitajineen vastuullisimpia metsänomistajia, vastuullisempia kuin talonpoikaisomistajat silloin. Kotitarvekäyttö oli pahin metsiä tuhonnut tekijä, ei teollisuus.

Metsäomaisuutensa turvin Suomessa toimineet yhtiöt perustivat Itä-Suomen alueelle sahateollisuutta vuosisadan alussa ja ennen kaikkea uskalsivat sitten 1910- ja 1920-luvuilla tehdä investointeja paperi- ja massateollisuuteen. Tästä syntyi taloudellinen pohja Ahlströmin Varkauden tehtaille, Yhtyneiden Simpeleen tehtaille, Enso-Gutzeitin ja Kaukaan tehtaille, Uimaharjuun jne. jne. Vastaavaa tapahtui tietysti paitsi Itä-Suomen ja Saimaan alueella myös Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Valkeakoskella, Oulussa jne. jne.

Alun perin sahateollisuuden tarpeisiin hankittu metsäomaisuus rohkaisi yhtiöitä investoimaan myös paperi- ja selluteollisuuteen, koska puun saanti oli turvattua eikä yhtiöiden tarvinnut alistua siihen, että olisivat toimineet ulkopuolisten raaka-aineomistajien armoilla puun ostomarkkinoilla. Tästä on julkaistu paljon historiallista kirjallisuutta, ja sitä löytää viereisestä rakennuksesta, Eduskunnan kirjastosta, jos haluaa. Näistä investoinneista syntyi työpaikkoja kymmenilletuhansille itäsuomalaisille teollisuuteen, kuljetuksiin, metsätöihin ja metsänhoitoon.

Sitten yhtiöiden metsämaanhankinta käytännössä kiellettiin lailla vuonna 1915. Taustalla oli kaksi tekijää. Valtio, ukko kruunu, joka oli maanomistajana tietysti yhtiöitäkin suurempi, ja talonpoikaismaanomistajat pyrkivät kontrolloimaan metsäteollisuuden käyttämän puuraaka-aineen hintoja, aivan kuten teollisuus oli pelännyt. Teollisuutta pidettiin tuolloisessa kulttuuriilmapiirissä myös henkisesti ja aatteellisesti suomalaisuuden vastaisena toimintana. Välillä tuntuu, että pidetään yhä.

Aina toiseen maailmansotaan saakka katsottiin, että Suomi nojaa ennen muuta maatalouteen. — Maataloutta pidetään kehityksen veturina enää Itä-Suomessa, ja ainakin länsisuomalaiset tykkäävät puhua tällä tavoin Itä-Suomen kehittämismahdollisuuksista. — Suomen uskottiin nojaavan ennen kaikkea maatalouteen, vaikka metsäteollisuus kasvoi jo sotien välisenä aikana, jolloin maataloustuottajien ansiot kasvoivatkin selvästi enemmän kuin minkään muun väestöryhmän, kuten historian oppikirjoista tiedetään. Agraarinen painotus politiikassa johti muun muassa maataloustuotteiden vientitukijärjestelmän perustamiseen ja jatkuvaan peltoalan lisäykseen. Erityisesti Itä-Suomessa tällainen poliittisen painopisteen asetanta hidasti teollistumista.

70-luvulta lähtien maatalous on ollut murroksessa. Peltoaloja on ensimmäistä kertaa Suomen historiassa vähennetty. Siihen on ollut varaa, koska viljelymenetelmät ovat kehittyneet ja omavaraisuutta tai jopa ylituotantoa on voitu ylläpitää vähemmällä peltoalalla. Vuoden 78 maanhankinnan rajoituksilla Itä-Suomessa on ilmeisesti pyritty tilakokojen kasvattamiseen oloissa, joissa peltopinta-ala ei kokonaisuutena voi kasvaa. Tämä on ollut sinänsä järkevä tavoite, mutta ongelmaksi on Itä-Suomessa muodostunut se, että metsämaan hankinnan rajoitukset ovat rajoittaneet myös teollisia investointeja alueelle. Tämä on totuus siitä huolimatta, että metsäyhtiöillä on ollut taipumusta jopa luopua joistakin palstoistaan aina silloin tällöin. Se taas tietenkin kertoo siitä ilmiöstä, joka vapaa-ajan asutuksen osalta Saimaan rannoille on viime vuosikymmenien aikana syntynyt, mikä on sekin erittäin hyvä asia.

Yksi valitettavan harvoista Suomeen kohdistuneista suorista ulkomaisista tuotannollisista investoinneista, joita tälläkin vuosikymmenellä on odotettu, on Mikkeliin pari vuotta sitten tullut Misawan saha. Tämän japanilaissahan Suomeen tulon tärkeimpänä edellytyksenä oli loppujen lopuksi se sama intressi, joka vaikutti Gutzeitin ja muiden metsäyhtiöiden maanhankintapolitiikassa vuosisadan alussa. Ennen investointipäätöstä Misawan sahan omistajat halusivat var-

muuden puuhuollon sujuvuudesta. Hinnan suhteen ehkä vakaus oli kuitenkin tärkeämpi tekijä kuin hinnan alhaisuus.

Nyt kun maanhankinta vapautuu myös Itä-Suomessa, tämäkin todella vakavarainen puunjalostusyhtiö voi ankkuroitua entistä syvemmälle Itä-Suomeen. Ehkä Mikkelin japanilaissahasta tulee Itä-Suomelle jotakin vastaavaa kuin tuli aikanaan vaatimattomasti alkaneesta Gutzeitin Kotkaan sijoitetusta Norjan sahasta Kymenlaaksolle, uuden teollisuuden alku. Joka tapauksessa Mikkelin japanilaissahalla tehdään töitä jo kahdessa vuorossa ja työvoiman määrä kasvaa koko ajan. Kyse on toki vielä pienestä tai keskisuuresta yhtiöstä, mutta toiminnan volyymi tuntuu olevan kasvussa vakuuttavasti. Sillä on jo nyt seudun talouden kannalta suuri merkitys, sillä Mikkeli menetti viime vuosikymmeninä satoja puunjalostusteollisuuden työpaikkoja muun muassa raaka-aineen hintojen joustamattomuuden takia. Puunjalostuksesta jäi silloin kaupunkiin muisto vain. Nyt uuden teollisuuden ja siihen integroituvan puuenergian tuotannon ja muun puuosaamisen kasvun myötä näkymät ovat erittäin lupaavat koko maakunnan kannalta.

Arvoisa puhemies! En tiedä perustuuko metsämaan hankinnan rajoituksesta luopuminen Itä-Suomi-työryhmän esityksiin. Joka tapauksessa maanhankinnan vapautuminen nyt myös Itä-Suomessa palvelee varmasti alueen elinkeinojen ja erityisesti teollisuuden kehittämistä. Suomen metsäteollisuuden alueellinen rakenne on tietysti hyvin staattinen. Se on ollut sellainen jo käytännöllisesti katsoen 20-luvulta lähtien. Olisi naiivia olettaa, että yksi lakimuutos tilannetta erityisesti muuttaisi ainakaan heti. Toisaalta tiedot esimerkiksi japanilaisten halukkuudesta tehdä tuotannollisia investointeja lisää Suomeen ja samalla hankkia omistukseensa pieniä määriä metsäomaisuutta antavat aiheen uskoa, että vapaa maanhankintaoikeus lisää teollisia investointeja Itä-Suomeen.

Minä uskon Itä-Suomen kehittyvän teollisuuden ja yksityisten palvelualojen kautta. En voi uskoa, että työllisyys ja hyvinvointi voivat alueella kasvaa maataloudesta. Siksi on syytä muuttaa maanhankinnan säännöksiä siten, että nekään eivät perustu enää yksin maatalouden tarpeisiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun kuunteli ed. Viitamiehen puhetta, tuli mielikuva, että hän jollakin tavalla ihannoi ajattelua, että metsäyhtiöt omistaisivat metsämaat ja se antaisi tukevaa pohjaa teollisuudelle. Kun vertaa vaikka Etelä-Amerikkaan, siellähän on vähän saman tyyppinen tilanne. Siellä ovat jotkut muut hankkineet maat ja itse paikallinen väestö on orjina ja jostakin muualta hoidetaan, ei ole välttämättä elintarviketuotantoakaan. Joissain maissa on jopa ruuasta pula niin, että paikallinen väestö on sivullisena koko asiassa. Tämän tyyppinen ajattelu tuntuu aika hurjalta näköalalta, jos se toteutuisi, niin kuin ed. Viitamies vähän kuvaili ja piti jopa hyvänä.

Minusta kuitenkin tietyn tyyppinen kauhun tasapaino on hyvä. Pitää olla yksityistä pienempää maanomistusta ja sitten voi olla, niin kuin tälläkin hetkellä, että suuryhtiöt omistavat maita, mutta sitä kehitystä ei pitäisi hirveän hurjasti edesauttaa. Jossakin vaiheessa, vaikka laki nyt kumotaankin, meidän täytyy pitää hanskassa se homma. Jos se käy karkaamaan käsistä, niin säädetään laki siihen. Totta kai, laillahan nämä asiat hoidetaan. Uusi laki voidaan tehdä, niin kuin lakia on jo monta kertaa muutettu.

Ed. Viitamiehelle voisi todeta, että kyllä suuryhtiöt ovat tarkkaan jakaneet reviirit. Ei siinä hirveästi hinnan nousuja tule. Siinä on savujako tarkka, mistä kukin ostaa ja mitä tarjotaan hintaa, vaikka meillä on kaikki kilpailulait olemassa.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Päinvastoin kuin ed. Viitamies, itse olen vakuuttunut siitä, että suomalaisille suurille metsäteollisuusyrityksillä ei missään vaiheessa koskaan ole puun saatavuudessa ollut vaikeuksia. Päinvastoin suomalainen metsänomistusrakenne on mahdollistanut sen, että sekä suuret että pienet ovat aina voineet saada puuta.

Ed. Väistö aiemmassa puheenvuorossaan varsin hyvin perusteli sitä, että nimenomaan pienet ja keskisuuretkin yrittäjät, joita esimerkiksi japanilaissahakin on, jatkossakin saattaisivat voida turvata raaka-aineen saannin, kun muillakin kuin vain isoilla yhtiöillä tulevaisuudessa pitkässä juoksussa olisi metsäomaisuutta. Tämä keskustelu osittain on nyt jakanut. Näyttää siltä, että SDP:n taholla ollaan kulkemassa siihen suuntaan, että metsäomaisuuden Suomessa entistä enemmän pitäisi ohjautua suuryhtiöiden, näiden kolmen yhtiön, omistukseen, ja vähät

huolehditaan siitä, millä tavalla perinteisesti metsäomaisuus Suomessa itsenäisyyden ajan on ohjautunut.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En malta olla ottamatta kantaa ed. Viitamiehen suuryhtiöiden eduksi voimakkaasti käyttämään puheenvuoroon, kun samanaikaisesti Itä-Suomen maakunnissa hyvin voimakkaasti haetaan uusteollistumista ennen kaikkea mekaanisen puunjalostuksen pk-sektorille. Jos nyt vahvistetaan suuryhtiöiden asemaa, niin itse epäilen kovasti, ovatko nämä valmiit myymään puuta pk-sektorille. Uskon, että ne pitävät pk-yrityksiä kilpailijoina ja kaikin keinoin pyrkivät välttämään sitä, että kilpailijoiden asema paranisi. Tällä tavalla tavallaan toimimme Itä-Suomi-työryhmän ajatusta vastaan, jos vahvistamme yhtiöiden asemaa maanhankinnan osalta.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Viitamies käytti varmasti perustellun puheenvuoron omista ideologisista näkökohdistaan. Mutta kyllä ihmetellä täytyy hänen uskomatonta väitettään siitä, että Itä-Suomen ongelmat 20 viime vuoden aikana johtuisivat yhteisöjen maanhankinnan rajoituslaista, niin voimallisesti hän puolusti suurmetsäteollisuutta, joka sinänsä on tehnyt hyvää. Sopii kyllä heti perään sanoa, että tämänhän kai pitäisi tietää sitä, että meillä kaikki Itä-Suomen, Länsi-Suomen ja koko maan ongelmat loppuisivat, kun kaikki metsät olisivat suuryhtiöillä tai valtiolla.

Minä en jaksa kyllä ymmärtää ed. Viitamiehen näkemystä, että näin voimallisesti täällä puolustetaan tänä aikana, näillä perusteilla nimenomaan suurmetsäteollisuutta ja myös Enso-Gutzeitia, tietenkin tässä tulivat kaikki muutkin. Mutta eikö nyt tulisi nimenomaan yksityisomistusoikeutta, pienyrittäjyyttä puolustaa ja myös pienmetsänomistusta, joka on kuitenkin se selkäranka, jonka varaan Suomi rakentuu?

Tuntuu kyllä uskomattomalta, että edelleen sosialidemokraatit ja ainakin ed. Viitamies esiintyy aivan menneessä ajassa ja jaksaa näin voimallisesti puolustaa näitä muutamia suuryhtiöitä ja todella sitä, että meillä hän haluaisi kai yksityisen metsäomaisuuden tässä maassa todella sosialisoida. Sehän on sama kuin sosialisointi, jos se menee muutamalle suuryhtiölle.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viitamiehen sinänsä erittäin ansiokkaasti laadittuun puheeseen on kyllä pakko ilmaista ihmetyksensä. Uskomaton osa ed. Viitamiehen puheessa oli muun muassa se, mitä hän väitti Itä-Suomen maatilojen koosta. Tilakoko ei todella ole suurentunut liikaa metsämaanhankinnan avulla.

Itä-Suomi-näkökulma tuli aika lailla teilatuksi tuossa, samoin pienyrittäjyys siinä muodossa kuin olen luullut ed. Viitamiehen sitä kannattavan.

Siihen, mitä ed. Viitamies mainitsi mikkeliläisestä Misawan sahasta, voin todellakin sanoa, että tämän tehtaan edustajat ovat olleet tyytyväisiä puun hankintaan siinä muodossa kuin se nyt on tapahtunut metsänhoitoyhdistyksen välityksellä, ja he ovat nimenomaan olleet huolissaan ja ilmaisseet huolensa, olen tämän aivan henkilökohtaisesti kokenut, että mahdollinen metsänhoitoyhdistyslain muutos vaikeuttaisi heidän puun hankintaansa. He ovat nimenomaan halunneet jatkaa nykyistä järjestelmää enkä ole koskaan heidän kuullut suunnittelevan mitään maanostoa sieltä. Ihan aiheetonta on vetää Misawan saha tähän kohtaan tässä mielessä.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela haki mallia Etelä-Amerikasta. Ei niin pitkälle tarvitse mennä, kun näkee sen, että suuryhtiöiden maanhankinnalla on alueellista teollisuutta kohentava vaikutus. Meillä on omassa historiassa se esimerkki, josta puheenvuorossani mainitsin.

Ed. Kalli epäili, että tässä metsäomaisuus kasautuu, ja ed. Vihriälä yhtyi samaan kuoroon ja vielä moitiskeli, että kyse on sosialismista. Kyllä kai sosialidemokraatit ovat vain muuttamassa lakia ja sitten ne, jotka myyvät metsämaata, ovat ehkä jonkin toisen puolueen äänestäjiä. Jos sitä kasautumista syntyy, niin se on sitten se pienmetsänomistaja, joka sen prosessin antaa tapahtua.

Ed. Komille toteaisin, että en minä mielestäni puhunut mitenkään suuryhtiöiden eduksi. Totta kai voin havainnoida sitä, mitä historiassa on tapahtunut, kun on toiminut suuryhtiöitä. Mainitsin nimeltä Mikkelissä vaikuttavan pieneen ja keskisuureen yritysmaailmaan kuuluvan Misawan sahan, joka varmasti muiden japanilaisten sahanomistajien tavoin hyötyy tästä laista. Tämä olkoon myös ed. Rehnille vastauksena.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ed. Viitamiehelle ensinnäkin se, että kun hän toi esille puheenvuorossaan sen, että aikoinaan historiassa metsäyhtiöille on maanomistuksen hankkiminen ollut erittäin merkittävää, niin ehkä on saat-

tanut olla siinä vaiheessa, kun metsänomistus on pohjautunut hyvin pitkälle kartanonherrojen omistukseen, mutta nyt tulee muistaa se, että metsälöiden keskikoko on vajaa 40 hehtaaria ja tilanne on aivan toinen.

Ed. Viitamies epäili myös sitä, onko jatkossa firmoilla mahdollisuus hankkia riittävästi puuta ja että maanhankintalain poistaminen edistäisi sitä, että metsämaata on parempi mahdollisuus hankkia firmojen omistukseen ja myös puuhuolto näin paremmin toteutuu. Kuten myös ed. Kalli toi esiin, niin se ei kyllä pidä paikkaansa. Käytäntö osoittaa selkeästi sen, että viljelijät ovat erittäin aktiivisia metsänhoitajia ja myös erittäin aktiivisia puun myyjiä. Kyllä maatiloilla näkee, että puuta on lähtenyt liikkeelle eikä sitä missään vaiheessa pantata.

Kun on seurannut tätä keskustelua, niin on tullut mieleen se, että nyt pitää muistaa, että emme ole siinä vanhassa maatalousjärjestelmässä, vaan olemme Euroopan unionin jäseniä, yksi jäsenvaltio, ja maatalouspolitiikkamme on unionin kanssa yhteistä.

Kun luin valiokunnan kannanottoja, niin täytyy sanoa, että tuli huono olo ihan siinä mielessä, kun sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltiin samanaikaisesti maatalouden tapaturmavakuutusta, joka meni hallituksen esittämässä muodossaan läpi. Tässä on vähän samanlainen tilanne. Näillä kahdella lailla nyt hankaloitetaan maatilojen rakenteen kehittämistä. Mata-turva on myös hyvin negatiivinen maatalouden toimintojen kannalta.

Ajattelin ihan käydä läpi valiokunnan kannanottoa. Kun tätä lukee, niin ihmetyttää miksi kuitenkin on toisenlaiset päätökset tehty. Valiokunnan kannanotossahan sanotaan: "Hallituksen esityksestä ilmenee, että nyt kumottavan lain tavoitteena on ollut turvata viljelijäväestön asema kiinteistökaupoissa estämällä maa- ja metsätalousmaan siirtymistä muuhun käyttöön silloin, kun maa on sopivasti käytettävissä tilakoon suurentamiseen, ja toisaalta edistää maaseudun asuttuna säilymistä. Lain taustalla on ollut yleinen tarve maatilojen koon suurentamiseen ja estää erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa maatilojen rakenteen kehittymistä haitannut maan siirtyminen maatilatalouden ulkopuolelle."

Sitten vielä: "Esityksessä on todettu, että maanhankintalupajärjestelmä on maatalouden rakennepolitiikan väline maaseutuelinkeinolain nojalla harjoitettavan valtion maanjärjestely- ja rahoitustoiminnan rinnalla. Suoranaisten vaikutusten lisäksi nyt kumottavaksi ehdotetulla lailla on ollut myös välillinen merkitys maakauppoja ohjaavana tekijänä."

Tässä kyllä joutuu kysymään, mitä vikaa laissa on, kun sen vaikutus halutaan kumota, kun meillä samanaikaisesti maatalouspolitiikassa on linja, että tilakokoa pitäisi kasvattaa ja tilojen rakenteita pitäisi pyrkiä kehittämään. Ei se ole yksistään sitä, että tilojen peltopinta-alaa pyritään kasvattamaan ja sitä kautta rakennetta kehittämään, vaan siihen liittyy hyvin oleellisena osana metsätalous, ennen kaikkea kun ollaan metsävaltaisella alueella Itä-Suomessa. Kyllä minusta lain käytöllä olisi erittäin suuri vaikutus tällä hetkellä nimenomaan tilarakenteen kehittämisessä. Kun hallitus toisaalta on tehnyt lainsäädäntöä, ja se on osittain unionilainsäädäntöä, tilarakenteen kehittämisessä, niin tässä nyt sitten tehdään päinvastoin kansallisin päätöksin. Tämä on erittäin nurinkurista.

Sitten mietinnössä sanotaan, ettei lailla ole katsottu olevan enää oleellista merkitystä sen yhteiskunnallisen tavoitteen kannalta, jota varten se alunperin säädettiin. Minusta lailla on nimenomaan aivan sama merkitys kuin sillä alun perinkin oli. Ei se ole muuttunut miksikään. Melkein voisi sanoa, että nyt kun ollaan unionissa, niin tällä on jopa suurempi merkitys nimenomaan tilakoon rakenteen kehittämisen kannalta.

Valiokunnan kannanotossa sanotaan, että kumoamisella säästetään henkilöresursseja nimenomaan te-keskuksessa. Olen kuullut, että kolmen henkilön palkkakulut tällä säästetään. Ei tämä ole mikään peruste, että tämän takia laki kumottaisiin.

Vastalauseessa tuodaan esille ihan hyvin se, mikä merkitys tällä on Itä-Suomessa ollut. Siellä on siirretty 10 000 hehtaaria lisämaaksi metsätalousyrittäjille, eli on selvästi konkreettista näyttöä, mikä vaikutus lailla on ollut. Niin kuin tiedetään, ennaltaehkäisevä vaikutus on ollut hyvin merkittävä. On aivan selvää, että tämä tulee jatkossa vaikuttamaan metsämaan hinnannousuun, mikä kyllä vaikeuttaa tilojen kehittämistä ja luo myös lisäkustannuksia maatiloille, kun nyt pitäisi pyrkiä kaikin keinoin kustannuksia alentamaan.

Kun puhutaan EU:n maataloudesta, niin meillä on tietty kansallinen päätäntävalta kehittää maatilojen rakennetta, ja metsätalous on yksi keino. Miksi emme käytä sitä hyväksi? Minusta tämä lyö vasten kokonaan sitä, mitä hallituskin esittää, että tilarakennetta ja maatilojen mahdollisuuksia pitää pyrkiä kehittämään.

Ed. Väistö toi minusta ihan hyvin esille sen, että päinvastoin nyt pitäisi pyrkiä maanhankintalakia kehittämään eikä kumota sitä. Minusta kehittäminen olisi sitä, että maanhankintalaki ulotettaisiin koko maahan, niin kuin se alun perin on ollut. Toisaalta valtiolla on metsäomaisuutta. Minusta ihan hyvin voitaisiin myös tätä kehittää niin, että valtion omistamia maita pyrittäisiin ohjaamaan maatilojen rakenteen kehittämiseksi. Sillä olisi erittäin merkittävä vaikutus ja se olisi sitä kansallista maatilojen rakenteen kehittämistä. Olen aivan vakuuttunut siitä, että niitten metsämaitten tuotto päinvastoin vain siitä paranisi, kun ne olisivat aktiivisten metsänomistajien käytössä.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys kokonaisuudessaan minusta kuuluu niihin onnettomiin päätöksiin, mitä tässä salissa on tehty. Tietysti tässä on kolmas käsittely vielä edessä, jossa pystytään esitys kuitenkin hylkäämään niin, että laki jäisi voimaan ja olisi yksi mahdollisuus maatilojen rakenteen kehittämisessä.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan siksi vastauspuheenvuoron, koska ed. Lämsä polemisoi omaa edellistä varsinaista puheenvuoroani vastaan. Toistan nyt vielä kerran, että en usko, että tässä yhteydessä, kun metsämaanhankinta myös Itä-Suomessa vapautetaan, että niinkään suuryhtiöt käyttäisivät hyväkseen ostomahdollisuuksia, vaan juuri ne Misawan sahan kaltaiset pienet ja keskisuuret yritykset, jotka harkitsevat jopa ulkomailta käsin investointipäätöksiä, jotka kohdistuisivat Suomeen. He haluavat turvata puunhuoltonsa sillä, että heillä olisi myös itsellään omistuksessaan pieni metsäomaisuusmäärä, joka voisi puunostotilanteen hankaloituessa turvata sahan tuotannon.

Muutenkin on vähän kummallista se, että kannetaan toisaalta huolta metsätaloudesta Itä-Suomessa, ja sitten kun selvästi osoitetaan reitti, jolla metsäteollisuudelle siellä voidaan luoda uusia edellytyksiä, niin lakia vastustetaan. Sitten kun tulee taas vaalit, niin kaikki me itäsuomalaiset kansanedustajat olemme huolissamme siitä, kun metsiemme puuta ei jalosteta tarpeeksi omalla alueellamme. Tässä meillä olisi mahdollisuus edistää sellaista toimintaa.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka nyt suuryhtiöt eivät lisäisikään merkittävästi metsämaan hankintaa lain kumoamisen jälkeen, niin joka tapauksessa tulee uusia metsämaanhankkijoita markkinoille ja se tulee nostamaan metsämaan hintaa. Se hankaloittaa ilman muuta maatilametsänomistajien tilarakenteen kehittämistä.

Ed. Viitamies toi esille, että nyt metsäteollisuuden ja puunjalostajien puunhuolto olisi paremmin turvattu. Tällä ei ole kyllä mitään tekemistä sen kanssa, koska, niin kuin sanoin, kyllä viljelijämetsänomistajat ja metsätilojen omistajat ovat olleet aina aktiivisia puunmyyjiä. Siitä ei ole ollenkaan pelkoa, että teollisuus ei raaka-ainetta saisi.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua on kuunnellut täällä salissa ja oli keskustelussa mukana maa- ja metsätalousvaliokunnassa, niin hieman hämmentyneenä tätä on seurannut. Niin monenlaisia ajatuksia tästä asiasta on heitetty ja perusteltu, puolin ja toisin, siitä ei ole kysymys. Heti alkuun todettakoon, että koska olen ollut itse valiokunnassa kannanotossa mukana, tietysti olen loppuun saakka mukana, mutta haluan nyt muutaman ajatuksen lausua, tietyn varauksellisuuteni, jonka olen lausunut muun muassa maa- ja metsätalousvaliokunnassa, aivan reilusti tässä kuullen ja eduskunnan pöytäkirjaan.

Minua on hieman vaivannut se kysymys, että kovin suurta huolta kannetaan suuryhtiöitten tulevaisuudesta metsämaaomistuksen suhteen. Toki olen ensimmäisenä tunnustamassa sen, että Suomelle on äärettömän tärkeätä, että suuryhtiöt voivat turvata puuntuotantonsa, energiatarpeensa ja puuntarpeensa isojen tuotantolaitoksiensa raaka-aineeksi. Se on aivan selvä. Mutta niin kuin lausuin maatalousvaliokunnassakin, en minä oikeastaan semmoista aikaa muista, etteivätkö suuryhtiöt olisi puolensa pitäneet, olipa minkälainen lainsäädäntö tahansa voimassa. Uskon, että pitävät tänäkin päivänä, ja uskon, että tulevaisuudessakin. Tuskin tämä sali pystyy sellaista lainsäädäntöä laatimaan, että se estää tätä hommaa kovinkaan voimakkaasti.

Kun ajatellaan käytettyjä puheenvuoroja, niin ystäväni ed. Komi käytti Metsähallituksen osalta sanontaa, että edellisen hallituksen aikana väitettiin, että Metsähallitus teki jonkinlaisen ryöstön ja että nyt tapahtuu ryöstö toisinpäin. En tiedä oikein ryöstöstä. Kyllähän maat aina ostetaan rahalla. Mitä se vaikuttaa hintatasoon? Täällä on esitetty epäilyksiä sekä metsän hinnan että maapohjan hinnan suhteen, ja niissä saattaa olla kyllä perää, mitä ed. Lämsä juuri äsken mainitsi. Voi olla, että kun suuri raha tulee peliin mukaan, niin

sillä on vähän enemmän varaa maksaa kuin tavallisella metsänomistajalla.

Ed. Viitamies piti erittäin hyvän puheenvuoron sinänsä monelta osiltaan. Varmasti hänen historiallinen katsauksena pitää paikkansa ja palaan siihen. Näin tilanne oli todella silloin, kun Suomi rupesi teollistumaan, niin nimenomaan nämä suuryhtiöt sen turvasivat. Tänä päivänä saattaa tilanne olla kyllä monessa suhteessa toinen, mutta ajanpuutteen vuoksi en käy tässä analysoimaan. Katsotaan keskustelun myöhemmässä vaiheessa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kun itse asun Keski-Suomessa, jota esitys myös koskee, ja vielä metsän keskellä, niin on ehkä paikallaan muutama ajatus tästä asiasta sanoa, toivon mukaan kuitenkin lyhyesti.

Tämä lainsäädäntö, jolla siis maa- ja metsätalousmaan siirtymistä muuhun kuin maatalousyrittäjien käyttöön on rajoitettu, on säädetty aikanaan siksi, että on pyritty tällä kieltämättä aika rajulla tavalla edistämään tilakoon suurentumista ja toisaalta maaseudun asuttuna säilymistä. Nämä ovat olleet lainsäädännön perusteet. Nyt tässä käsitellään lainsäädännön lopunkin kumoamista, kun se on voimassa enää Keski- ja Itä-Suomessa. Perusteena, jonka hallitus on esittänyt, ainoana todellisena perusteena niin hallituksen esityksessä kuin valiokunnan mietinnössä on se, että aluehallinnossa voidaan vapauttaa henkilöstöresursseja muihin tehtäviin. Ainoa peruste on tällainen sanoisiko hallinnollinen henkilöstöresurssiperuste. Kuitenkin on ilmennyt, että tämä ei kauhean suuria määriä työtä edellytä, koska evättyjen lupien määrä on tähänkin asti ollut suhteellisen vähäinen. Muuta asiallista perustetta ei todellakaan löydy ehdotetun lain hyväksymiselle ja sitä kautta voimassa olevan lain kumoamiselle.

Täällä on ilmennyt ja mietinnössä todetaan, että lain suoranaisten vaikutusten lisäksi sillä on välillisiä vaikutuksia, jopa niin, että välillisten ja välittömien vaikutusten valiokunta arvioi olevan suunnilleen yhtä suuret. Välillinen vaikutus eli ennalta ehkäisevä vaikutus on hyvin tärkeä asia ja on laskettava yhteen vähän eri tavalla kuin mitä ed. Karpio esimerkiksi Keski-Suomen osalta totesi. Hän unohti lainsäädännön välilliset vaikutukset kokonaan ja puhui hyvin pienistä lukumääristä tämän lain soveltamisen osalta viime vuosilta. Määrät eivät todellakaan ole olleet valtavan suuret, mutta uskoisin, että siihen taas on vaikuttanut aika pitkälle se tilanne, mitä maassa on eletty viime vuosina. Syvä lama pysäytti kaikenlaiset kiinteistökaupat ja toisaalta Euroopan unioniin liittyminen toi maaseudulle hyvin paljon epävarmuutta ja myös metsätalouden puolelle epävarmuutta, joka heijastui niin, että kauppoja ei ole paljon tehty.

Tällä hetkellä tilanne on aivan toisenlainen ja epäilen, että lähivuosina metsienkin osalta pohjineen myynti tulee yleistymään. Kun tämä ohjauskeino nyt hallituspuolueiden toimesta ollaan kumoamassa, se antaa mahdollisuuden ja tilaisuuden sille, että todellakin suuryritykset, kotimaiset ja jopa ulkomaiset, ostavat suomalaisia metsiä pohjineen tähänastista enemmän.

Onko tämä hyvä kehitys vai ei? Vasemmiston osalta tietysti ymmärtäisin, jos he vanhaan periaatteeseensa nojaten haluaisivat sosialisoida suomalaiset metsät, mutta tästä keskustelusta ja hallituksen esityksestä ilmenee, että näin ei ole, sosialismi ei ole tässä tavoitteena vaan suuryritysten suosiminen, niiden maanhankinnan ja metsien hankinnan helpottaminen, vapauttaminen ja edistäminen.

On vakavasti otettava huomioon se, että kun näin toimitaan, niin samalla suuri raha alkaa pyöriä näissä kaupoissa, ja se entisestään vaikeuttaa maatalousyrittäjien tilakoon suurentamista ja metsätilojen syntymistä elinkelpoisiksi, kun hintataso nousee. Eli tätä kauttakin tällä on kielteinen vaikutus Metsä-Suomessa, jossa tämä on voimassa. On otettava hyvin vakavasti, että tällainen kehitys on edessä, jos tämä kumotaan.

Varmasti meillä on myös edessä suuri, syvä murros yleensäkin. Maaseudulla eletään tänä päivänä hyvin epävarmaa aikaa. Samanaikaisesti kun siellä epävarmuus tulevaisuudesta kasvaa, keskittyminen kaikin tavoin kiihtyy, ja tämä johtaa sille uralle, että metsäalueet saattavat hyvinkin nopeasti lähteä siirtymään suuryritysten omistukseen. Minun mielestäni ei ole viisasta eikä oikeaa politiikkaa näin päästää tapahtumaan. Se ei ole maatalouden eikä metsätilojen työllistävän vaikutuksen kannalta hyvä kehitys. Suuryritykset käyttävät entistä enemmän koneellista raakaa metsänhakkuumenettelyä, kun taas tavalliset pienmetsänomistajat tekevät työtä ihmisvoimin. Näin työllisyyden kannalta ja aluetalouden kannalta tämä kehitys on virheellinen, maaseudun, Keski- ja Itä-Suomen vastainen. Tällaiselle tielle mennään, kun tätä näin aiotaan muuttaa.

Se, että maa- ja metsätalousvaliokunta on kirjoittanut mietintöönsä ponnen, osoittaa, että valiokunnassa hallituspuolueetkin ovat kokeneet

omantunnon tuskia tämän asian käsittelyn yhteydessä. Tällainen täysin turhanpäiväinen ponsi ei merkitse yhtään mitään, kun kehityksen pyörä päästetään vapaasti menemään, kun näin on tapahtumassa. Tämä ponsi on pelkkää omantunnon rauhoittelua ja selittelyä maaseudulle vaalien lähetessä.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton edustaja ed. Pehkonen on allekirjoittanut vastalauseen, jossa esitetään, että käsittelyssä oleva lakiesitys hylättäisiin, ja mielestäni tämä on ainoa viisas ratkaisu asian osalta.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön otettu perustelulausuma on mielestäni varsin mielenkiintoinen. Tässähän korostetaan, että tulee seurata metsätaloustoimintaa harjoittavien tahojen metsätilojen tiluskokojen kehittämistä ja mitä vaikutuksia lain kumoamisella ylipäätänsä on.

Edellä ed. Lahtela totesi, että jos tämä nyt kumotaan ja myöhemmin todetaan, että se oli virhe, laadittakoon sitten uusi laki. Nyt pitää kysyä, miksi nyt pitää kumota ja minkälainen laki ylipäätänsä tässä tilanteessa, niin kuin nyt on keskustelustakin ilmennyt, on enää saatavissa tähän suuntaan vaikuttava, tärkeäksi tai tarpeelliseksi havaittava laki. Pelkään pahoin, että sellaiseen ei ole enää mahdollisuutta, vaikka jälkikäteen monet voisivat todeta, että tulipahan tehtyä virhe, mutta uuden toimivan ja ennalta estävän lain, niin kuin valiokunta tuntuisi edellyttävän, aikaansaaminen on kuitenkin mahdottomuus. Näin uskon.

Sen takia eikö olisi viisainta, että nyt pidettäisiin nykyinen laki, sitä jatkossa yhteisymmärryksessä kehitettäisiin ja otettaisiin todella yhteiskunnallista vastuuta niiden alueiden ihmisten elämästä, joiden alueelle tämä keskeisimmin tulee vaikuttamaan? Ei se vaikuta vain metsänomistajiin, vaan se tulee vaikuttamaan myös muun muassa metsäkoneyrittäjiin. Ne joutuvat entistä ahtaammalle, kun kilpailuedellytykset ja mahdollisuudet oman työn myymiseen vähenevät.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minulla on jossain määrin kielteisiä näkemyksiä ja kokemuksia tämän lain puolelta. Minä pidän, että tätä lakia on käytetty väärin siinä mielessä, että se on eräänlainen kiusantekolaki kaupantekotilanteessa ja myöskin eräänlainen hinnoittelulaki, jossa ensin hinnoitellaan jokin tila, metsä ja maa, ja sen jälkeen sellainen, jolla on oikeus ostaa, tähän maanhankintaan astuu tilalle ja syrjäyttää toisen kauppamiehen. Se ei ole mikään yhden miehen näkemys, näitä kokemuksia on varmasti paljon.

Mutta siitä huolimatta tällaisena aikana, jolloin maaseutu on tietyssä käymistilassa ja etsii omaa itseään ja omia elinkeinojaan, missä tiloja pyritään suurentamaan, metsätiloja suurentamaan, tässä vaiheessa tämän lain kumoamiselle on kaikkein huonoin aika, mitä voi yleensä olla nimenomaan siitä syystä, että olemme menneet Euroopan unioniin ja muutos maaseudulla on niin voimakas. Tämä estää sellaisen terveen kehityksen, johon tätä juuri nyt tarvitaan. Aikaisempina vuosina, ennen kuin liityttiin Euroopan unioniin ja maatalous joutui käymistilaan ja metsätalous, yleensä maatilojen toiminta, silloin tällä ei ollut niinkään merkitystä, mutta nyt sillä olisi. On täysin järjetöntä siitä huolimatta mennä kumoamaan tätä lakia, vaikka minulla onkin kielteisiä näkemyksiä. Varmasti monella muullakin on. Tiedätte varmasti toisetkin keskustalaiset, millä tavalla tätä on käytetty väärin joskus. Joka tapauksessa ei pitäisi kumota tätä lakia.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! Itse suhtaudun tähän lakiin ristiriitaisesti. Haluan valottaa vain muutamia näkökohtia.

Toisaalta pitää taata maaseudun asuttavuus ja maa- ja metsätalouden perinteiden jatkaminen. Tarkoitan tässä tapauksessa paikallisia asukkaita, viljelijöitä ja talonpoikaisten perinteiden jatkamista. Toisaalta ymmärrän, että on hyvä, että myös muut saavat ostaa metsää, esimerkiksi yksityishenkilöt, jotka ovat alueelta kotoisin, mutta asuvat muualla.

Toisena esimerkkinä on myös hyvä, että kotimainen metsäteollisuus sijoittaa varoja kotimaahan eikä pelkästään ulkomaille.

Koska laki on enää voimassa Itä- ja Keski-Suomessa, pidän ymmärrettävänä, että päädyttiin lopputulokseen, että laki nyt kumotaan. Tärkeätä kuitenkin on, että lain kumoamisen seurauksia seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin tilanteen mukaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Täällä on pitkään keskusteltu, minkä tyyppiseen tilanteeseen tämän lain kumoaminen johtaa Suomessa.

Ehkä ihan lyhyesti voi todeta yleensä, mikä tilanne on maailmassa. Maapallon hupenevat metsät siirtyvät yhä harvempien omistukseen, ja tendenssi maapallolla, sekä pohjoisella boreaali-

vyöhykkeellä Kanada — Yhdysvallat että sademetsävyöhykkeellä, on se, että suuret metsäyhtiöt hankkivat maata, metsiä omaan omistukseensa. Se on globaali tilanne. Siihen suuntaan mennään ehkä kaikkein selvimmin jossakin Sumatralla, jossa myöskin kotoiset Kymi — Kymmene, April ja Enso-Gutzeit ovat hankkineet varsin laajoja metsiä omiin omistuksiinsa. Ilmeisesti tendenssi heijastuu hiukan samalla tavalla Suomessa myöhemmin. Tämä on vallalla oleva suuntaus.

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Ed. Viitamies jo poistui salista. (Ed. Viitamies: Tässä ollaan!) — Ai! — Minusta teollisuuden ja keskisuurien sahojen ja pienten sahojen kannattaa käyttää varallisuuttaan ja resurssejaan itse koneistuksen ja laitteiden kehittämiseen eikä sitoa rahaa metsäomaisuuden ostamiseen vaan ainoastaan siihen, että voi ostaa puuta ja jalostaa sitä. Esimerkiksi Misawan sahan osalta paljon paljon turvallisempi vaihtoehto on se, että se voi ostaa nimenomaan sen kaltaista puuta, jota se jalostuksessaan tarvitsee. Jos se yrittäisi varata ostamalla pelkkää metsämaata, sen pitäisi ostaa sitä niin suuri määrä, että se joutuisi sitomaan turhan paljon pääomaa ja sitä kautta joutuisi markkinoimaan myös sellaista puuta jollekin toiselle ostajalle, jota se itse ei kykene jalostamaan. Sen tähden, ed. Viitamies, Misawan sahan ja monen muun pienen puunkäyttäjän kannalta nykyinen metsänomistajarakenne on turvallisempi puun saatavuuden ja puun hinnan kannalta. Tästä olen vakuuttunut.

Ed. V i i t a m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saattaisin olla ihan hyvin ed. Kallin kanssa samaa mieltä siitä, mikä on Misawan tai jonkin muun pienen ja keskisuuren yrityksen kannalta järkevää politiikkaa. Mutta ehkä kannattaa tyytyä siihen, että antaa japanilaisten miettiä näitä asioita. Joka tapauksessa on tullut monissa keskusteluissa heidän kanssaan ja eräiden muiden japanilaisten investointeja suunnittelevien tahojen kanssa esiin se, että pieni metsäomistuksen määrä tällaisen sahan yhteydessä turvaisi puuhuollon pienelle ja keskisuurelle sahalaitokselle, mikä on mielestäni ymmärrettävä ja toisaalta hyväksyttävä periaate. Tämä laki mahdollistaisi sen, että myös Itä-Suomessa tällainen toiminta olisi mahdollista. Uskon, että teollisten työpaikkojen määrä hienokseltaan tältäkin osin sitten myös Itä-Suomessa kasvaisi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ihan lopuksi lyhyesti juuri puunhankintapuoleen voisi todeta sen, jotta nykyisessäkin systeemissä on ollut se vaikeus, että kun suuryhtiöt ovat jakaneet savut, niin pikkuyrittäjät, puunjalostajat, eivät ole tahtoneet saada puutavaraa oikein mistään. Se on ollut ongelma. Metsänhoitoyhdistyksiä koskeva lakihan jää ensi vuoden puolelle. Siinä tietysti voidaan jotain korjata niitä, mitä mahdollisesti tässäkin tapahtuu, siirtymiä mahdollisesti suuryhtiöiden suuntaan. Kuitenkin metsänhoitoyhdistyslailla, kun katsotaan, mikä se nyt tulee olemaankin, hyvin paljon luodaan edellytyksiä, miten jatkossa puuhuolto turvataan juuri pikkuyrittäjien osalta, jotka eivät itse pysty hankkimaan puutavaraa. Suuryhtiöt eivät välttämättä halua toimittaa niille, kun ne kokevat ne kilpailijoina tai sitten liian pieninä, että ei kannata ihan pientä lähteä ruokkimaan ollenkaan, koska siitä ei olisi hirveän paljon hyötyä. Siinä mielessä ensi vuoden alkupuolella varmaan ratkaistaan isoja metsään liittyviä asioita sitten aikanaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain sekä eräiden muiden metsätalouden rahoitukseen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 212/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 17/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on metsätalouden kannalta hyvä asia ja vauhdittaa ja vie eteenpäin niitä puutteita,

jotka ovat nuoren metsän ja ensiharvennusten osalta olemassa.

Tällä esityksellä luovutaan useampivuotisesta toimintasuunnitelmasta ja samalla mahdollistetaan se, että jo tehdyn toimenpiteen jälkeen voidaan myöhemmin myöntää rahoitus tehtyyn kohteeseen. Sillä tavalla tämä vauhdittaa ja antaa metsänhoitoyhdistyksille mahdollisuuksia innostaa metsänomistajia, jotta he voivat hoitaa niitä rästejä, joita viime vuosien aikana erityisesti ensiharvennusten ja taimikonhoidon osalta on jäänyt.

Tämä on ehdottoman hyvä asia, ja uskon, että tällä lainmuutoksella voidaan käyttää niitä varoja, joita ensi vuoden talousarvioon on varattu selvästi enemmän mitä tälle vuodelle.

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Ed. Kalli sanoi, että ensi vuoden talousarvioon on varattu runsaasti rahaa metsänhoidollisiin töihin eli 110 miljoonaa markkaa on sinne varattu. Kun valiokunnassa lakiesitystä käsiteltiin, siellä muodostui oikeastaan kaksi pääkysymystä, jotka sitten pantiin myös ponnen muotoon, puheenjohtajan esille ottama suunnitelmapuoli ja sitten toinen myös erittäin ajankohtainen tänä aikana, nimittäin työllistämismahdollisuus.

Nyt on hyvin paljon käytetty esimerkiksi nuoren metsän hoitoon työllisyysvaroja, ja se on erittäin hyvä asia. Silloin, kun työllisyysehto toimi, esimerkiksi Kainuussa nuorten metsien hoitotöistä tehtiin jopa 80 prosenttia työllisyysvaroilla. Kainuun yksityismetsissä hoidettiin taimikoita silloin 10 000—17 500 hehtaaria vuodessa, mutta nykyisin tuossa työssä on päästy noin 3 000 hehtaariin.

Nyt kuitenkin, kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, työllisyyspuolella on eräs hankaluus, joka liittyy rahoituslain 11 §:ään, joka ei ollut auki meillä käsittelyssä mutta jonka on todettu vaikeuttavan työllistämistyötä. Nimittäin valiokunta toteaa, että rahoituslain 11 §:n nojalla on mahdollista rahoittaa sellaisia nuoren metsän hoitotöitä, joihin määrärahat osoitettaisiin työministeriöstä maa- ja metsätalousministeriölle. Nyt ei työministeriö kuitenkaan ole nykyisen talousarviokäytännön johdosta katsonut olevan tarkoituksenmukaista osoittaa erillisiä määrärahoja toisen ministeriön käyttöön. Kun metsätaloustöitten välitön työllistävä vaikutus on kiistaton, tähän asiaan muutamia perusteluja haluaisin antaa. Jos työllisyysehdon käyttö toteutuisi, se lisäisi ammattitaitoisten ja työttömien metsureitten työllistämistä, ja tämä on tänä päivänä ja tänä aikana erittäin tärkeää. Työntekijöitten ammattitaito takaisi myös työn jäljen metsänhoidollisen laadun.

Mikäli nyt se ponsi, joka oli mietintömme toinen ponsi ja jonka esitän puheenvuoroni lopuksi, toteutuisi ja sitä seurattaisiin, mikäli rahoitusehdot muuttuisivat, se lisäisi myös töitten houkuttelevuutta. Samalla vältyttäisiin myös niin sanotun harmaan talouden riskistä, joka mikä syntyy nykyisiä kestävän metsätalouden rahoitusehtoja noudatettaessa.

Arvoisa puhemies! Kainuu on hyvin metsäinen maakunta, niin kuin salissa mukana olevat edustajat varsin hyvin tietävät, ja siellä on myös ollut monissa valtion virastoissa ja monella taholla erittäin hyvää yhteistyötä, jossa on pyritty hankkimaan muotoja, joilla työllisyyttä edistettäisiin, niin myös metsänhoidollisissa asioissa. Marraskuussa kuluvana vuonna siellä kokoontui metsäasiantuntijaryhmä pohtimaan nuoren metsän hoidon kampanjan toteutumista Kainuussa. Nimittäin maa- ja metsätalousministeriö on polkaissut käyntiin, niin kuin me olemme Kainuussa sanoneet, kauan kaivatun nuoren metsän hoidon kampanjan. Tuossa Kainuun ryhmässä, joka kokoontui marraskuussa, olivat ja ovat edelleenkin edustettuina metsäteollisuus, Puu- ja erityisalojen liitto, metsänhoitoyhdistykset ja Metsäkeskus, siis kaikki tärkeimmät ryhmät ja hyvin eri aloilta. Siinä ovat metsäteollisuus ja myös metsänomistajat ja metsurit edustettuina. Ryhmä näki tuon kampanjan tärkeänä niin metsänomistajille kuin puunjalostajille ja oli valmis yhteistuumin urakkaan hyvän metsänhoidon nimessä.

Suuri huoli kuitenkin nousi heti pystyyn, ja se koski sovitun työmäärän toteuttamismahdollisuuksia. Ne vaarantuvat selvästi, mikäli työllisyysehdoissa taimikon hoitoa ei sallita. Tästä on kysymys, ja tällä hetkellä työryhmä odotteleekin tavallaan vastauksia valtiovallalta päin, miten pääsisi etenemään. Siis metsätalouden organisaatioilla on valmiuksia ja tietoa työllistävien hankkeiden aikaansaamiseksi, kunhan vain voimavaroja annetaan.

Se ponsi, joka työllisyyspuolelta valiokuntamme mietintöön pantiin yksimielisesti ja hyvin voimakkaasti painottaen, kuuluu: "Valiokunta edellyttää, kiinnittäen samalla huomiota nuoren metsän hoitotarpeen laajuuteen ja kiireellisyyteen, että myös metsätalouden organisaation kautta ohjataan varoja työllisyystöihin."

Tämä on erittäin tärkeä asia tänä päivänä. Esimerkiksi Kainuussa ensi vuodelle työryhmän

esityksen mukaisesti ja sen tutkimusten mukaan olisi ja on noin 8 000 hehtaarin taimikonhoitotarve. Kuten työryhmän edustajat ovat sanoneet, tätä työtä pitäisi tehdä ajoissa. Taimikonhoitotyössä on jo rästejä olemassa monilla alueilla, mutta käytän nyt esimerkkinä Kainuuta, koska sen tunnen niin hyvin. Siellä sanotaan, että metsät menettävät arvonsa, puut riukuuntuvat, niin kuin me siellä sanomme, eikä niistä tule kunnollista puuta teollisuudelle, mistä me olemme edellisen lain yhteydessä niin paljon puhuneet, että teollisuuskin tarvitsee puuta, raaka-ainetta työskentelyynsä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Nyt olisi aika lyödä kaksi kärpästä yhdellä iskulla, työllistää ihmisiä nuorten metsien hoitoon ja saada hoitorästit siedettävämmälle tasolle ja siten turvata hakkuumahdollisuudet myös tuleville sukupolville. Ilman työllisyystyömahdollisuutta tämä urakka ei tule onnistumaan, ja näinpä me tulemme, kuten erään toisen lakiesityksen yhteydessä myös sanoimme, näitä ponsia seuraamaan erittäin tarkasti, miten nämä rupeavat toimimaan ja kuinka yhteistyötä voitaisiin saada eri ministeriöiden välille.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Eduskuntaan odotetaan ensi kevättalvella metsäpoliittista selontekoa. On nähtävissä, että metsäasiat ja metsätalouteen liittyvät kysymykset muutenkin, kuten tämäkin yksimielinen mietintö osoittaa, nousevat nyt oikeassa valossa esille. Annetaan arvo sille, että me hoidamme metsiä, että niiden työllistävä vaikutus käytetään täysimääräisesti hyväksi ja että myös energiapuun korjuu ja ylipäätänsä kotimaisen energian, bioenergian käyttö nostetaan sille kuuluvaan arvoon.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on parannus tämän hetken tilanteeseen ja ansaitsee tässä mielessä kiitoksen. Nyt vain pitää hoitaa niin, että todella, kun lainsäädäntö on uudistettu ja kun rahoja on käytettävissä, ne saadaan joustavasti käyttöön ja päästään rästissä olevia hoitotöitä ja nuorten metsien kunnostustöitä ja energiapuun hankintatöitä suorittamaan, joihin tämä antaa nyt paremmat edellytykset. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on pantu merkille, että siellä on todella mittava määrä hoitamattomia metsiä, ja ellei niiden hoitoa lähivuosina ajallaan saada tehtyä, tulevaisuudessa hyvälaatuisen jalostuspuun saanti tulee olennaisesti heikkenemään ja tätä kautta raaka-aineen saanti myös heikkenee.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Kestävän metsätalouden rahoituslaki jotenkin — tämänhetkinen versio, joka vielä on muuttamatta — on hyvin jäykkä paperisotansa osalta, ja se on johtanut siihen, että monet hankkeet eivät lähteneet liikkeelle ollenkaan, koska piti täyttää papereita. Se oli hyvin vaikeaa ja monimutkaista ja tehtiin suunnitelma monelle vuodelle etukäteen, mikä monelle pienelle tilalle on tavallaan mahdotonta. Sen takia lakia piti muuttaa, ja nyt ollaan hyvään suuntaan menossa ja asiaa selkeytetään. Byrokratia purkautuu hyvin paljon, ja siinä mielessä tämä on erittäin kannatettava ja hyvä asia.

Sitten oleellinen kysymys, kun ed. Koistinen puhui työllistämisestä. Metsäisillä seuduilla Itä-Suomessa, Kainuussa, pohjoisessakin, kun siellä ei hirveän paljon muita uusia työpaikkoja ole syntymässä, niin tämä on erittäin hyvä näkökulma. Valiokunnassa yksimielisesti käsiteltiin tätä ja nähtiin tarpeelliseksi, jos sikäli hyväntahtoisuutta löytyy, että tähän niillä alueilla voisi käyttää työllisyysvaroja. Mutta sellainen näkökulma pitää aina muistaa, että missään tapauksessa tuet eivät voi olla päällekkäisiä ja aina metsänomistajalla, isännällä, pitää olla omavastuuosuus, ei siten, että työ annetaan kuin lahjaksi yhteiskunnan taholta ja maksetaan koko viulut, koska metsänomistaja saa siitä hyötyä. Siitäkin jopa oltiin valiokunnassa yksimielisiä, että se on hatunnoston arvoinen asia. Tällaisilla eväillä toivoisi, kun työministerikin on paikalla, hänen muistavan meitä sitten, että metsiä hoidetaan myös työllisyysvaroilla jatkossa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Lakiehdotus on varmasti hyvä ja mietintö samoin. Täällä ihan oikein kiinnitettiin huomiota työllisyyteen ja energiatalouteen. Harvennushakkuiden hyöty varmasti on siinä, että ne lisäävät työllisyyttä. Mutta on myös Suomen ja hallituksen energiastrategian suuntaista, että käytetään biomassaa. Samalla se heikentää paineita, jos niitä yleensäkään on, vanhojen metsien käyttöön.

Edelleen haluaisin kiinnittää siihen huomiota, kun otsikkona kuitenkin on kestävä metsätalous, että siihen tämän lisäksi tietysti kuuluu myös hakkuiden jälkihoito, jota ei ole kyllin vakavasti otettu. Kymmeniätuhansia hehtaareja on tällä hetkellä hoitamatta.

Metsien moninaiskäyttöön ei voi olla kyllin huomiota kiinnittämättä ja nimenomaan biodiversiteettiin jne. Huolimatta siitä, että meillä on aikaisempaa nykyaikaisemmat uudet metsälait, metsien hakkaaminen on kuitenkin tänäänkin edelleen mielestäni liian vanhakantaista, toisin sanoen aukkoja syntyy valitettavan paljon.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Jo nyt voimassa olevan rahoituslain mukaisesti, sen 11 §:n nojalla, olisi ollut mahdollisuus rahoittaa nuorien metsien kiireellisiä hoitotöitä työllisyysvaroilla. Jostakin syystä kuitenkaan työministeriö ei ole tälle momentille rahaa antanut toisen ministeriön käyttöön.

Nyt valiokunta ottaa uudelleen asian esille ja ponnen muodossa edellyttää, että eduskunta katsoo, että asia toteutuu. Mielestäni sen lisäksi, että ponsi on hyvin kirjoitettu ja yksimielisesti hyväksytty, meidän tulee todella eduskuntana valvoa, että myös eduskunnan tahto toteutuu.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Tämän lain tarkoittamista metsänharvennuksista syntyvä bioraaka-aine ei ole käyttökelpoista energian tuotannossa niin kauan, kunnes mennään pitkäjänteiseen, selkeään tukeen tämän tyyppiselle polttoaineelle. Siinä eivät auta verotukselliset toimenpiteet, vaan selkeä tuki, joka on laskettu sillä tavalla, että harvennuspuuta käyttävät energialaitokset toimivat riittävän taloudellisesti. Näin ollen se on pitkäjänteistä, ja tällaista puuta on myös silloin saatavissa.

Tämä ei merkitse sitä, etteikö tämän tyyppiseen toimintaan siirtyminen ole tärkeää, mitä laki tarkoittaa, metsät on hoidettava. Mutta kun ed. Tiusanen jälleen tekee energiaa polttopuulla, niin se ei onnistu ennen kuin siirrytään selkeään tukeen tällaisen polttopuun käytössä. (Ed. Tiusanen: Sitä käytetään nyt jo!) — Sitä on, mutta se ei riitä, vaan koko ajan tulee tappiota ja hake-energialaitokset menevät konkurssiin. Se on nähtävissä minunkin alueellani muun muassa Kankaanpäässä. Ei kannata kerta kaikkiaan, ei kannata tuoda eikä tuottaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 3, 9, 13, 19, 22—24, 26, 28, 29 ja 38 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 223/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 35/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 35. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1. lakiehdotuksen 10 §, 55—64 § ja 6 luvun otsikko, 65 ja 65 a — 65 p § ja 6 a luvun otsikko sekä 82 a § ja 10 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
2. lakiehdotuksen 7 a, 7 b, 9, 9 a, 9 b ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
3. lakiehdotuksen 28, 30 ja 54 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
4. lakiehdotuksen 93, 95, 117 ja 119 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
5. lakiehdotuksen 41 a, 41 j, 41 l, 51, 53, 75 ja 77 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
6. lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
7. lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,
8. lakiehdotuksen 15 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
9. lakiehdotuksen 1, 11 ja 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
10. lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,
11. lakiehdotuksen 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
12. lakiehdotuksen 51 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 203/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp
Lakialoite 22/1997 vp
Toivomusaloite 320, 325, 326/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ilta ehtii ja sali hiljenee.

Vuorotteluvapaalaista on nyt toinen hallituksen esitys. Taustahan on siinä, että tämä on yksi hallituksen esityksistä, jotka hallitusohjelman jälkeen yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa sovittiin vaikean työttömyystilanteen voittamiseksi.

Ensimmäisen kokeilulain taustahan on se, että sille asetettiin paljon toiveita, mikä on aivan oikein. Tämänhetkinen tilanne on se, että vuorottelijoiden määrä kokeilussa oli vuoden 96 aikana 5 500 henkilöä eli menee juuri ministeriön asettaman tavoitteen alarajalle. Tavoitteeksihan asetettiin 5 000—10 000 henkilöä, jotka vuorotteluvapaan piiriin kuuluisivat. Tämän vuoden osalta tilastoja ei ole kuin yhdeksän kuukauden ajalta, jolloin vuorottelutyön on aloittanut 5 400 ihmistä eli tänä vuonna saavutetaan selkeästi ministeriön tavoite. Eli yhteensä vuorottelun on aloittanut ensimmäisen 25 kuukauden aikana 10 800 ihmistä.

Se on kuitenkin melkoinen määrä, ja se meinaa, että 10 800 työtöntä on saanut itselleen toisenlaisen kulttuurin eli saanut työtä. Asiaa voidaan käsitellä hyvinkin monella tavalla, (Ed. Elo: Se on ihan hyvä saavutus!) mutta mielestäni, niin kuin välihuudosta ilmeni, ihmiset kuitenkin ovat saaneet työtä, eli saaneet pätkäistyä entisen olotilan.

Silloin, kun vuorotteluvapaalakia käsiteltiin, tiedettiin se ongelma, mikä tähän sisältyy, eli korvaustason alhaisuus: 60 prosenttia ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta eli noin 30 prosenttia normaaliansiosta. Sen takia tämän käyttö tulee jäämään hyvinkin alhaiseksi, se tulee aiheuttamaan esteen käytölle. Muistan hyvin tarkkaan keskustelun, mikä täällä käytiin. Tietysti kun tietää taustat ja kulttuurit, mistä asioista sovittiin, niin taustahan tietenkin johtuu siitä, että työnantajaleirillä ei ollut halukkuutta vuorottelukorvauksen prosenttia nostaa. Se osoittaa sen, että aitoa halukkuutta yhteisiin vaikeisiin talkoisiin työttömyyden alentamiseksi ei työnantajaleiristä löydy, jos he joutuvat jollain tavalla osallisiksi maksuista. Mieluummin maksumiehiksi laitetaan valtiovalta ja ennen kaikkea työttömät. Sen takia suunta, mikä esityksessä nyt on, kun korvaustaso nostetaan 70 prosenttiin, on ehdottomasti oikea ja siksi se on erittäinkin kannatettava.

Mutta siihen ajatusmaailmaan nähden, joka yhteisesti hallitusohjelmassa on sovittu työttömyyden puolittamisen osalta, on valitettavaa, että tämä aikataulullisesti on liian takapainotteinen. Enemmän olisi hallituksen sisällä ja tässä salissa pitänyt painottaa siihen suuntaan, että korvaustaso olisi nostettu tasolle, millä tutkimus on selkeästi osoittanut jo halukkuutta olevan.

Tulevan lain valmistelun yhteydessä on myös puhuttu pitkäaikaistyöttömien ongelmasta, joka tulee vielä tämän vuoden aikana monessakin suhteessa esille tässä salissa. Tutkimukset osoittavat selkeästi, että erittäin harva, jos kukaan, pitkäaikaistyötön on päässyt niin sanotusti nauttimaan työelämän oikeudesta vuorotteluvapaan osalta. Keskustelussa onkin ollut, että porkkanana olisi voitu käyttää työllistämistukea työnantajille, jos he palkkaavat vuorotteluvapaalle pitkäaikaistyöttömän. Mielestäni sitä olisi voitu kokeilla, kun kysymys on kuitenkin määräaikaislaista, olisiko sillä ollut merkitystä asiaan vai ei.

Ongelmanahan nyt tässä laissa on ollut se, että käyttäjistä on valtaosa ollut naisia. En millään tavalla halua vähätellä naisia, mutta se on vain osoitus jostakin. Kun katsoo vielä, että käyttö on julkiselle sektorille kohdentunut, eli se tuo taas toiselta puolen esille sen tosiasian, missä paineessa naiset julkisella sektorilla työskentelevät. Vaikka hoiva- ja hoitoalalla tasot ovat mitä ovat, silti sieltä halutaan välillä vuorotteluvapaalle siitä työpaineesta. Sen takia minä toivoisin, että nyt kun korvaustasoa nostetaan, käyttö myös yksityissektorilla avautuisi enemmän kuin tällä hetkellä. Sen minä tiedän kokemuksesta, miksei tämä yksityissektorilla avaudu; se johtuu siitä, että tämä on sellainen laki, joka pitää pystyä sopimaan molemmin puolin työnantaja- ja työntekijäpuolen osalta, ja minä tiedän hyvin tarkkaan sen, että yksityisellä sektorilla se on nimenomaan työnantaja, joka ei tätä lakiesitystä ole

valmis käyttämään eli vuorotteluvapaata ihmisille antamaan.

On myös tullut ongelmaksi vanhempien työntekijöiden eläkekertymä. Selkeästi vanhemmat työntekijät, jotka rupeavat olemaan lähellä eläkeikää, pelkäävät oman eläkekertymänsä takia ja eivät sen takia vuorotteluvapaata käytä. Tämä tuli myös valiokunnan kuulemisessa esille, ja minä arvostan, että Rautaruukin henkilöstöpäällikkö, joka oli meillä kuultavana, otti tämän asian esille työnantajapuolelta. Hän toivoi, että tähän asiaan puututtaisiin niin, että vanhemmatkin työntekijät tätä voisivat käyttää. Sen takia valiokunta mietinnössään on myös ottanut kantaa siihen, että vuorotteluvapaavaikutukset työntekijän eläkkeeseen selvitetään ja mahdolliset epäkohdat poistetaan. Osahan tietenkin johtuu siitä, että työntekijöillä on tällä hetkellä puutteelliset tiedot vuorotteluvapaan eläkevaikutuksista ja näitä laskelmia ihmisille ei ole osoitettu. Tosiasia on, että eläkekertymän osalta on erittäin minimaalinen se vaikutus, joka leikkaa sitä eläkettä. Mutta tiedotus tässäkin asiassa ontuu.

Arvoisa puhemies! Niin kuin alussa sanoin, tämä lakiesitys on oikean suuntainen ja erittäin kannatettava ja minä toivon, että se pikaisesti myös tässä salissa käydään läpi.

Ed. V i i t a m i e s : Rouva puhemies! Nyt parannetaan työn jakamiseksi säädettyä vuorotteluvapaajärjestelmää. Vapaalle jäävän vakituisen työntekijän saaman vuorotteluvapaakorvauksen tasoa korotetaan 70 prosenttiin suhteutettuna ansiosidonnaiseen päivärahaan. Elämäntilanteen muutoksen tai koulutusjärjestelyjen takia vuorotteluvapaata voi jatkossa jaksottaa myös vuorotteluvapaan aikana, kun jaksottamisesta on kaikissa tapauksissa pitänyt tähän mennessä sopia yhdellä kertaa. Lisäksi säädetään, että vuorotteluvapaajärjestelmä on voimassa vuoteen 2001.

Vapaata käytti vuoden 96 aikana noin 5 500 palkansaajaa. Saman verran syntyi uusia työsuhteita työttömille työnhakijoille. Eniten tätä työn jakamisen mallia on käytetty kunnissa erityisesti opetus- ja terveydenhoitoalalla. Tilastojen mukaan keski-ikäiset työssäolevat ovat taipuvaisia jäämään muutaman kuukauden vapaajaksolle. Töihin heidän sijastaan on tullut tilastojen mukaan keskimäärin kolmikymppisiä työttömänä olleita henkilöitä.

Järjestelmä on tämän vuoden tietojen mukaan toiminut vähintään yhtä hyvin kuin vuonna 96. On syytä uskoa, että nyt säädettävät parannukset, erityisesti korvaustason nosto, lisäävät vuorotteluvapaan houkuttavuutta. Palkansaajien päämotiivit vuorotteluvapaan käyttämiseen lienevät tosin halu levätä tai opiskella ja halu osoittaa solidaarisuutta oman alansa työttömiä kohtaan.

Vuorotteluvapaajärjestelmän tehostaminen on osa koko ajan uudistuvaa työvoimapolitiikkaa. Esitys yhdistelmätuesta on ollut syksyn kuumin aihe, ja vaikka se ei suoraan sisälly käsiteltävään asiaan, on kokonaisuuden hahmottamiseksi aivan muutama sana paikallaan.

Yhdistelmätuki on kannatettava esitys, koska se varmasti lisää järjestöjen, osuuskuntien ja muiden tarjoamia kolmannen sektorin työpaikkoja. Esityksen ongelmana oli, että yhdistelmätuen avulla syntyneet työsuhteet eivät olisi olleet ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä, koska päivät eivät olisi kartuttaneet ansioturvan työssäoloehtoa. Ilman että ongelmaa tai asetelmaa paisutellaan, on todettava tyydytyksellä, että eduskunnassa on löytynyt tahtoa muuttaa pykäliä ennen kuin esitys lopullisesti tuli hyväksyttäväksi.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! On erittäin myönteistä, että vuorotteluvapaalainsäädäntöön on saatu kauan odotettuja korjauksia. Vuorotteluvapaan käyttö on jäänyt toivottua vähemmäksi muutamien siihen liittyneiden ongelmien vuoksi, kuten matalan korvaustason sekä toisaalta eräiden epätarkoituksenmukaisten rajoitusten. Tämän vuoksi on hienoa, että nyt näitä epäkohtia on lähdetty ja pystytty korjaamaan: ennen kaikkea tietysti korvaustason nousuna 60:stä 70 prosenttiin. Pidän myös hyvin myönteisenä 2 §:ssä viimeistä lisättyä virkettä, jossa todetaan, että "sairaudesta tai tapaturmasta johtuva poissaolo rinnastetaan tätä säännöstä sovellettaessa työssäoloon", mikä on ehdottomasti edistystä.

Näiden myönteisten muutosten rinnalla näyttää kuitenkin mielestäni siltä, että lain valmistelussa on unohdettu kokonaan eräs epäkohta, joka liittyy kaikkein voimakkaimmin juuri naisvaltaisiin aloihin, joista muun muassa ed. Vokkolaisen puheessakin kannettiin huolta, nimittäin äitiys- ja vanhempainlomaan liittyvä epätarkoituksenmukainen rajoitus vuorotteluun pääsemisessä.

Itse olen saanut useita kyselyjä ja muutostoiveita sellaisilta naisilta, jotka ovat törmänneet käytännössä siihen, että he eivät ole päässeet

vuorotteluvapaalle, vaikka se sopisi työnantajalle ja löytyisi sopiva työtön sijaiseksi, näiden ehtojen vuoksi. Vuorotteluvapaan edellytyksenähän on se, että työntekijän työsuhde samaan työantajaan on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään vuoden välittömästi ennen vuorotteluvapaan alkamista, ja tähän ajanjaksoon voi sisältyä enintään 30 päivän palkaton poissaolo.

Näiden ehtojen johdosta äitiys- tai vanhempainloman jälkeen ei siis ole vuoteen mahdollisuutta vuorottelukorvaukseen, vaikka mielestäni tukien joustava ja tarkoituksenmukainen käyttö tätä edellyttäisi. Itse asiassa tein taannoin tähän liittyen lakialoitteen, jossa esitettiin, että vuorotteluvapaaseen olisi otettu sellainen säännös, että vuorotteluvapaalle voisi jäädä myös äitiys-, isyys- tai vanhempainloman jälkeen. Nimittäin vuorotteluvapaata käytetään kaikkein tavallisimmin juuri lasten ja kodin hoitoon. Mielestäni on erittäin tärkeää ja motivoivaa, että vuorotteluvapaalle jäävällä on henkilökohtaisestikin tärkeä syy, sellainen syy, minkä vapaalle jäävä kokee mielekkääksi, jotta hän motivoituisi jakamaan työtään.

Vuonna 1996 tehtiin työvuorottelun seurantatutkimus, ja kaikkein tavallisin syy oli juuri lastenhoito, jota varten haluttiin jäädä vuorotteluvapaalle. Seuraavana tuli kodinhoito. Tästä aiheesta on tehnyt myös kirjallisen kysymyksen kokoomuksen kansanedustaja Kirsti Ala-Harja muutaman kokoomuslaisen ja sosialidemokraattisen kansanedustajan kanssa. He kysyvät, aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin, jotta äitiyslomalta tai hoitovapaalta palaavalla henkilöllä olisi mahdollisuus vuorottelukorvaukseen. Tuolloin työministeri Jaakonsaari vastasi näin: "Toisaalta se seikka, että hoivatyö näyttää muodostuvan yhdeksi keskeisimmistä vuorotteluvapaan käyttötarkoituksista, vahvistaa sitä käsitystä, että ainakin äitiysloman osalta nykyinen työssäoloehto saattaa muodostaa joissakin tapauksissa epätarkoituksenmukaisen rajoituksen." Itse olen aivan samaa mieltä.

Mielestäni 2 §:n olisi tullut ja tulisi kuulua: "Sairaudesta, tapaturmasta, äitiys-, isyys- tai vanhempainlomasta johtuva poissaolo rinnastetaan tätä säännöstä sovellettaessa työssäoloon." Voidaan mielestäni kysyä aivan perustellusti, onko suorastaan tasa-arvolain vastaista, että pääasiassa naisia koskettavista äitiys- ja vanhempainlomista johtuvaa poissaoloa työstä ei rinnasteta samalla tavoin työssäoloon tässä yhteydessä kuin sairaudesta tai tapaturmasta johtuva poissaolo. Yleensähän on pyritty siihen, että sairaus- ja äitiysloma rinnastetaan monessa suhteessa eduiltaan toisiinsa.

Mielestäni se, että meillä on kotihoidontukijärjestelmä, ei ole oikea perustelu torjua vanhempainloman huomioimista vuorotteluvapaan ehdoissa. Ensinnäkin kotihoidon tuki on lähes aina selvästi pienempi etuus kuin vuorottelukorvaus. Toisaalta jo nykyinen laki mahdollistaa sen, että vuorotteluvapaalle voi jäädä aikana, jolloin on oikeus kotihoidon tukeen. Eli nämä oikeudet ovat tälläkin hetkellä osittain päällekkäisiä. Kotihoidon tukeahan maksetaan siihen asti, kun lapsi on kolmevuotias, ja vuorotteluvapaan työssäoloehto täyttyy silloin, kun vanhempainloman loppumisesta on kulunut 12 kuukautta eli lapsen ollessa vajaa kaksivuotias. Jos henkilö jää tässä vaiheessa vuorotteluvapaalle, hän menettää kotihoidon tuen ilman mitään sen kummempia ongelmia. Eli vuorotteluvapaalain joustavoittaminen huomioimaan myös äitiyslomat ei tuo mitään uutta ongelmaa suhteessa kotihoidon tukeen. Näitä ratkaisuja tehdään jo nyt. Sen sijaan joustavoittaminen toisi mahdollisuuden monille aivan kaikkein pienimpien lasten vanhemmille jakaa työtään aikana, jolloin heillä olisi siihen erityinen motiivi.

Mielestäni työantajankaan asema ei tässä ole mitenkään uhattu, koska pienten lasten vanhemmilla on jo nyt mahdollisuus palkattomaan hoitovapaaseen, joten pienten lasten vanhempien kohdalla on joka tapauksessa työnantajan varauduttava mahdollisiin työstä poissaoloihin.

Jos tätä korjausta ei tähän pykälään tehdä, ollaan merkillisessä tilanteessa siinä suhteessa, että pienten lasten vanhemmille jää mahdollisuus jakaa työtään ainoastaan palkattomalla hoitovapaalla kenties hyvin pienen kotihoidon tuen turvin, kun taas sellaisella työntekijällä, jolla ei ole pientä lasta, on mahdollisuus jakaa työtään melko hyvän korvauksen turvin. Monille etenkin pienipalkkaisilla aloilla työskenteleville tämä tuo selvän rajoitteen osallistua työn jakamiseen haluamanaan aikana, ja mielestäni tähän ei löydy mitään perusteita. En ole ainakaan itse vielä kuullut, miksi muutosta ei voitaisi tähän pykälään ottaa.

Ennen kaikkea tämä kysymys on hyvin periaatteellinen, toki se on käytännöllinenkin, mutta se on myös periaatteellinen. Jos meillä hyväksytään vuorotteluvapaan piiriin sellainen työntekijä, joka on vaikkapa sairauslomansa vuoksi useamman kuukauden pois työelämästä, miksei hyväksyttäisi sellaista äitiä, joka on ollut työstä pois synnytyksen vuoksi. Kyllä nämä pitäisi mie-

lestäni rinnastaa tässä. Näiden seikkojen vuoksi tulen tekemään toisen käsittelyn yhteydessä muutosesityksen 2 §:n loppuun, jolloin se kuuluisi näin: "Sairaudesta, tapaturmasta, äitiys-, isyys- tai vanhempainlomasta johtuva poissaolo rinnastetaan tätä säännöstä sovellettaessa työssäoloon." Vetoan teihin, arvoisat edustajatoverini, että tukisitte tätä esitystä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Pienten lasten vanhemmat voivat jäädä vuorotteluvapaalle ihan siinä missä muutkin ihmiset. Eihän siihen ole mitään estettä. Mutta haluan muistuttaa vuorotteluvapaan perusideasta. Vuorotteluvapaahan on tarkoitettu työstä johtuvan levon ja koulutuksen edistämiseen. Se ei ole mikään perhepoliittinen järjestelmä. Sitä varten ovat muut etuudet. Tämä on kolmikantaasia, koska rahoitus tapahtuu työttömyysturvan puitteissa ja työttömyysturvaahan rahoittavat työntekijät ja työnantajat. Työmarkkinajärjestöt eivät ole missään vaiheessa olleet valmiita laajentamaan vuorotteluvapaan käyttöä niin, että suoraan äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalta voitaisiin jäädä vuorotteluvapaalle.

Periaate on se, että nimenomaan työn aiheuttaman rasituksen ja uuden koulutuksen tarpeen takia jäädään todellakin vuorotteluvapaalle. Lastenhoitojärjestelmiä ovat sitten muut, ja ne rahoitetaankin eri tavalla. Tämä rahoitetaan nimenomaan työttömyysturvalla. Sen takia on syytä korostaa tämän lain perusideaa.

Minäkin olen tyytyväinen siihen, että työmarkkinajärjestöt ovat ottaneet tämän merkittävän askeleen työn jakamisen suhteen. Olen iloinen myös siitä, että työasiainvaliokunta on tämän käsitellyt nyt ripeästi. Olen huomattavan tyytyväinen myös niistä kommenteista, mitä kansanedustajat ovat tässä keskustelussa vuorotteluvapaakokeilun jatkamisen suhteen lausuneet.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Jaakonsaaren perustelut eivät ole kestäviä tässä suhteessa, kun hän puhuu ensinnäkin työstä johtuvasta rasituksesta, minkä takia jäädään vuorotteluvapaalle. Kyllä pienten lasten vanhemmatkin voivat kokea työstä johtuvaa rasitusta. Eihän tässä tarvitse toki kaikkien jäädä vaan niiden, jotka kokevat rasitusta ja joilla on motiivi jäädä kotiin ja jakaa työtä. Kyllä he voivat nytkin jäädä, mutta eivät vuorotteluvapaajärjestelmän turvin. Siinä on aivan erilainen taloudellinen kannustin.

Kun ministeri totesi, että tämä ei ole mikään perhepoliittinen järjestelmä, tämä lausunto on vanhoja kaikuja työministeriöstä. Pidän hyvin vahingollisena ja huonona sitä, että nämä järjestelmät kovin paljon eriytetään toisistaan. Mielestäni asioita tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti eli työvoimapoliittisissa keinoissa ottaa huomioon myös perhepoliittiset perustelut ja päinvastoin. Ei näitä voi kokonaan erottaa toisistaan, jos lähdetään ajattelemaan asioita ihmisten arjesta käsin.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Minä kyllä pyydän, että ed. Räsänen ei jatka sen virheellisen tiedon levittämistä, että pienten lasten vanhemmat eivät voisi jäädä vuorotteluvapaalle. Totta kai he voivat jäädä. Totta kai silloin, kun pienten lasten vanhemmat ovat olleet vanhempainlomalla, äitiys- tai isyyslomalla, on eri tilanne. Koska tämä on tarkoitettu nimenomaan työstä aiheutuvan rasituksen tai koulutuksen tueksi, silloin pitää olla myös työssä, jotta voi jäädä vuorotteluvapaalle, mutta kyllä pienten lasten vanhemmat toki voivat jäädä. Ei pidä antaa väärää tietoa.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nythän on kysymys nimenomaan siitä, että vuoteen vanhempainloman päättymisen jälkeen ei voi jäädä, eli nämä pienten lasten vanhemmat eivät voi jäädä vuorotteluvapaalle.

Toisaalta tässä on otettava huomioon myös korvausten suuruus. Toki pienten lasten vanhemmat voivat jäädä pois työstä hoitovapaan turvin, mutta se on palkatonta lomaa. Mielestäni heitä ei pidä asettaa eriarvoiseen asemaan muiden kanssa tämän suhteen.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsäsen esille ottama asia vuorotteluvapaasta vanhempainloman jälkeen on sangen mielenkiintoinen. Mielestäni sitä tulevaisuudessa kannattaa tutkia. Tämä oli kyllä valiokunnassa esillä, niin että ei tämä mikään uusi asia ole. Siellä pohdimme sitä lähinnä kahdesta syystä.

Vuorotteluvapaakorvaus on aika erilainen kuin kotihoidon tuki. Siinä tapauksessa se aika tavalla eriarvoistaisi sen perusteella, minkä säännöksen mukaan vanhempainloman jälkeen jää esimerkiksi kotihoitotuelle. Tätä asiaa tulisi varmaan pohtia ja etsiä tähän jonkinlaisia keinoja, millä eriarvoisuus voitaisiin osittain poistaa.

Toinen asia on se, että jos vanhempainloman

jälkeen suoraan voisi jäädä vuorotteluvapaalle, sen käyttö olisi kyllä aika arvaamatonta. Mielestäni se houkuttelisi aika suuria joukkoja käyttämään tätä. Kun tämä nyt on kuitenkin työmarkkinajärjestöjen keskenään sopima asia, katson, että ei ole oikein lähteä näin suuriin muutoksiin asiaa selvittämättä ja yhdessä pohtimatta.

Sen sijaan sairaudesta tai tapaturmasta johtuva poissaolo on täysin ihmisestä itsestä riippumattomista syistä tapahtuva, ja siinä mielessä varmasti oikeutettua, että se ei estä vuorotteluvapaata. Saattaa olla usein, että tämä helpottaa sen jälkeistä aikaa, toipumista, jos joku ihminen on joutunut pitkälle sairas- tai tapaturmalomalle.

Mielestäni tässä on kaksi merkittävää muutosta. Toinen on ilman muuta korvaustaso. Tästä pitää antaa kiitos — mehän esitimme vuosi sitten tätä tasoa — että tämä on toteutunut. Tietysti on todettava, että tupon neuvottelutuloksenahan tämä taso on tullut. On mielenkiintoista miettiä, onko taso nyt oikea. Tanskassahan lähdettiin jo toiseen suuntaan. Kun prosentti oli kohtuullisen korkea, alkoi käyttäjiä olla niin paljon, että nähtiin sen vaikeuttavan normaalia työelämää eli juuri hoitoalalla alkoi olla puute koulutetuista, alalle kuuluvista ihmisistä. Siinä mielessä tätä tasoa on kyettävä tarkastelemaan hyvin avoimesti.

Asia, josta en oikein ollut itse ihastunut, oli katon poistaminen. Mielestäni tätä ei olisi ollut mikään välttämättömyys poistaa, vaan siinä olisi voinut olla katto, koska se asettaa suurituloiset ihmiset tämänkin suhteen aika selkeästi parempaan asemaan vuorotteluvapaalle lähtiessä.

Jaksotusta, joka tässä tulee vuorotteluvapaalla olijalle, mietittiin siinä suhteessa, olisiko sama jaksotusmahdollisuus pitänyt antaa myös työnantajapuolelle. Mutta tultiin tässä siihen tulokseen, että koska se vaatii yhteisymmärryksen, ennen kuin jaksotus voidaan tehdä niin kuin koko vuorotteluvapaa, niin tämä ei ilmeisesti ole sen luokan kysymys, että näin olisi pitänyt menetellä.

Myönteistä oli myös osa-aikatyön liittäminen tähän, että jo 75 prosentin tasolla olevasta työstä voi lähteä vuorotteluvapaalle, kun sama prosenttimäärä sitten korvataan työttömällä tai kortistosta otettavalla henkilöllä.

Yksi pieni ikävä sivumaku tähän jäi juuri vuorottelijan eli sijaisen osalta. Kun nyt jaksotetaan aika vuorotteluvapaalla olijan osalta, niin aikaa ei voi automaattisesti suoraan jaksottaa sijaisen kohdalta, vaan hänen pitäisi olla työtön työnhakija, ennen kuin hän voi tulla sijaiseksi. Siinä on tietysti pientä joutavaa byrokratiaa.

Mielestäni vuorotteluvapaa on kuitenkin toiminut hyvin tuolla korvaustasolla ja noilla ehdoilla, jotka ovat voimassa vuodenvaihteeseen saakka. Kyllä tämä myönteinen asia juuri työn kierrätyksessä on, antaa mahdollisuuden todelliseen kierrätykseen, jossa samat työpaikat säilyvät eivätkä poistu, niin kuin usein tapahtuu. Jos jokin lainsäädäntö antaa mahdollisuuden työvoimaa vähentää, niin usein tilalle ei oteta henkilöä.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa puhemies! Minusta on todella hyvä asia, että tässä nyt tapahtuu muutosta vuorotteluvapaalain puitteissa ja korvaustaso nousee 60:stä 70 prosenttiin ja muutenkin laajenee sillä lailla, että osa-aikatyökin pystytään liittämään osittain tähän. Olen myös sitä mieltä kuin ed. Komi tuossa, että en tiedä, oliko katon poistamisella oikeastaan myönteistä merkitystä tälle asialle. Mutta tässä nyt lähdetään siitä tietysti, että tämä rahoitetaan työttömyysturvalla ja tämä on kolmikanta-asia eli työmarkkinajärjestöt aika pitkälle tämän ovat sopineet. Siinä mielessä näillä pelisäännöillä nyt on toimittava. Kyllä tässä eteenpäin selvästi on menty siitä, mikä laki tällä hetkellä vielä on.

Minä toivoisin, kun täällä on ministeri Jaakonsaarikin paikalla, että nyt kiinnitettäisiin huomiota tiedotukseen ja varsinkin pyrittäisiin yksityisellä yritystasolla huomattavasti parempiin tuloksiin tällä alueella. Nythän on niin, että tämä on tietysti kunnallisilla ja julkisilla sektoreilla purrut aika hyvin tähän saakka, mutta yksityisellä puolella se on jäänyt vähän lapsipuolen asemaan. Koetettaisiin nyt saada tiedotus kuntoon ja myös työnantajajärjestöt mukaan jollain lailla markkinointityöhön niin, että saataisiin entistä enemmän ihmisiä tämän piiriin ja sillä tavalla myös lisää työpaikkoja.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Joskus kaksi vuotta sitten, kun puhuttiin vuorotteluvapaasta, arvuuteltiin, mikä olisi oikea korvausprosentti. Oliko se jokin työryhmä, joka silloin pohti sitä tilannetta, esitti jo korkeampia prosentteja, jopa 80:tä tai 85:tä. Aikanaan valtiovarainministeriön ihmiset sitten näkivät, että niin korkeisiin korvaustasoihin ei voi mennä, ja tietysti työnantajapuoli taisi iskeä hanttiin kolmikantaneuvotteluissa, että tämmöinen on liian kova juttu. Lähdettiin sitten näin päin etenemään, että lähdettiin pieneltä korvaustasolta, ja

nyt ollaan tietysti tässä tilanteessa, että ollaan menossa myönteiseen suuntaan, ja se on hyvä asia.

Tänä aikanahan nyt on kertynyt kokemuksia, on nähty, miten tämä systeemi toimii, ja yli 10 000 ihmistä on valinnut tämmöisen tien. He ovat antaneet sijaa työttömille ihmisille, jotka ovat päässeet katkaisemaan edes vähäksi aikaa työttömyysputkensa. Ainakin näiden tilastojen mukaan ja kokemusten mukaan, mitä on kertynyt, jotkut jopa ovat mahdollisesti sijoittuneet joko siihen työpaikkaan taikka johonkin toiseen työpaikkaan. Kyllä tässä hyvin paljon myönteisiä seikkoja on tapahtunut.

Mutta silloin aikanaan, kun alun perin tätä vuorotteluvapaalakia tehtiin, valtiovarainministeriön taholta epätarkkuus kustannuslaskelmissa oli hyvin merkittävä. Muistan hyvin itse, kun valiokunnassa kysyin ja monet muut ystävät kysyivät, mitä tämä tarkoittaa, kun korvaustaso on 60 prosenttia työttömyyskorvaustasosta, mikä tarkoittaa kovin matalaa osuutta oikeasta palkasta. Kun ihminen lähti vuorotteluvapaalle, todellisuudessa hän lähti pienelle palkalle, vähän yli 20 prosenttia, 20—30 prosenttia riippuen palkkatasosta, hänelle jäi siitä korvausta. Silloin valtiovarainministeriön ihmiset sanoivat, että kokeilu on kustannusneutraali, ja monissa papereissa luki niin. Silloin jo ihmeteltiin sitä, miten semmoinen systeemi voi olla kustannusneutraali, sehän on väkisin sillä tavalla, että siinähän annetaan lahjaa valtiolle. On hyvä asia, kun valtio velkaantuu, jos antaa lahjaa.

Nyt tämän lain käsittelyn yhteydessä valiokunnassa samat ihmiset totesivat, että kyllä siinä tapahtui säästöä. Todellisuudessa näin jälkiviisaana voisi todeta, että jos silloin olisi uskallettu lähteä korkeammille korvaustasoille, osallistujaluvut olisivat olleet huomattavasti isommat ja mahdollisesti vähän pienempituloisetkin ihmiset olisi voineet lähteä vuorotteluvapaalle ja tarjota sijan työttömille tulla tilalle.

Mutta nyt ollaan tässä vaiheessa. Oikeastaan ed. Hellberg taisi todeta tuossa sen ajatuksen, josta aion puhua. Nythän naisalat, julkinen sektori enimmäkseen, 75-prosenttisesti naisia on ollut vuorotteluvapaalla. Nyt pitäisi tämä saada laajennettua siten, että myös teollisuuden puolelle saataisiin tämä leviämään ja myös äijät sieltä vuorotteluvapaalle lähtemään. En tiedä, mistä se johtuu, onko se kodinhoidollisista tai lastenhoidollisista syistä vai mistä, mutta naiset ovat herkempiä antamaan sijaa toisille, ovatko miehet vähän jäykempiä vai onko se jotain perinteistä asennetta, että urospuolinen on se, joka pitää perheestä huolta, vai onko siinä mahdollisesti myös itsekkyyttä.

Toivoisi, kun ministeri Jaakonsaari on paikalla, tehokasta tiedotuskampanjaa, että nyt tämä saataisiin teollisuudessa myös lähtemään liikkeelle vahvasti ja sieltä saataisiin työttömyyslukuja alas, kun uusia työpaikkoja ei kuitenkaan näytä siinä mitassa syntyvän. Vaikka syntyykin kohtuullisesti, niin ei niin, että saisimme työttömyyttä voitettua. Jos työttömyyden saisi vaikka puolitettuakin, se olisi hyvä tavoite. Nimittäin tässä on vielä jonkin verran aikaa. Oppositiossa ollaan joskus jo hätääntyneitä siitä, että nyt on ihan myönteisiä kokemuksia. Tosin itäiseen Suomeen tarvitaan lisää potkua. Kun äsken puhuttiin metsänhoitoasioista, niin esillä ovat samat toiveet, mitä paikaltani puhuin, sinne täytyy työllisyyteen satsata rahoja. Se mylly ei näköjään itsestään lähde pyörimään.

Ed. P e l t o m o : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys laiksi vuorotteluvapaakokeilun jatkamisesta on erittäin kannatettava ja kiitos tästä kuuluu ministeri Jaakonsaarelle ja työmarkkinajärjestöille, jotka ovat saaneet aikaiseksi tämän sopimuksen. Kun työasiainvaliokunta vuosi sitten käsitteli asiaa, jo silloin todettiin, että este sille, että tätä käytettäisiin runsaammin, oli juuri korvaustaso. Nyt tässä hallituksen esityksessä korvaustasoa nostetaan 70 prosenttiin työttömyyspäivärahasta, mikä ilmeisesti tulee jatkossa kannustamaan työntekijöitä jäämään entistä enemmän vuorotteluvapaalle. Se on todella hyvä asia ja hyvä on myös se, että myös osa-aikatyöstä on mahdollisuus päästä vuorotteluvapaalle. Tämä on yksi työn jakamisen muoto ja minusta hyvä etenemistie, koska nyt kaikki tulokset näyttävät todellakin siltä, että juuri julkisen sektorin ja naisvaltaiset alat erityisesti käyttävät vuorotteluvapaata. Todellinen syy on se, että tällä hetkellä naisvaltaisissa töissä yksi ihminen tekee jopa 2—3 henkilön työt, kun ei ole palkattu riittävästi työvoimaa. Tämä on myös jaksamiskysymys ja siltä osin näen tämän hyvin myönteisenä.

Sikäli näen kielteisenä tässä asiassa sen, että katto poistui tästä, kuten myös ed. Komi toi täällä esille. Katto olisi ollut syytä säilyttää tässä, mutta siinäkin voi nähdä myönteisenä sen, että aina kun suuripalkkainen työntekijä jää vuorotteluvapaalle, niin ei välttämättä hänen töihinsä palkata uutta työntekijää, vaan ehkä suoritusportaaseen, missä tällä hetkellä on todellisia paineita ja ihmiset työskentelevät ihan äärirajoil-

laan. Kaiken kaikkiaan tämä on erittäin hyvä lakiehdotus.

Ed. T. Pohjola: Arvoisa puhemies! Minä olen myös erittäin tyytyväinen, että vuorotteluvapaakorvausta saatiin nostettua, ja myös siitä, että osa-aikatyötä eli yli 75 prosenttia työajasta tekevillä on mahdollisuus jäädä vuorotteluvapaalle. Minä olen itse saanut useita yhteydenottoja liikealalta, jossa uupuneet naiset ovat surullisia siitä, että työnantajapuoli ei päästä heitä vuorotteluvapaalle, vaikka työttömiä oltaisiin saamassa tilalle, ja tämä on varmaan tiedotuksen paikka, niin kuin täällä on todettu.

Sitten minä olisin ed. Räsäselle sanonut, että pienten lasten vanhemmilla on myös sellainen mahdollisuus, että he jäävät osa-aikalisälle, ja tämäkin on yksi hyvä tapa jaksaa ja jakaa työtä.

Ed. Nurmi: Arvoisa puhemies! Vuorotteluvapaa ja sen parantaminen on oikein hyvä asia, mutta mielestäni ed. Räsäsen esittämät asiat ovat periaatteena erinomaisia ja niiden päämääriä ja niiden toteutuksia tulisi ehdottomasti tutkia. Pienten lasten kasvatus on vaativinta ja arvokkainta työtä mitä on. Ovathan lasten äidit ja isät usein koulutettuja ja olleet ennen lapsen syntymää työssä, joten en ymmärrä, miksi tätä ei voida katsoa perusteeksi vuorotteluvapaan myöntämiseksi heti perheeseen liittyvien lomien jälkeen. Ajattelen, millä perusteella oikeaa työtä on oikeastaan vain kodin ulkopuolella tehty työ, mutta eiköhän se ole lähinnä aatteellinen kysymys.

Itse uskon, että työllistämistä kaikkein tehokkaimmin parannetaan alentamalla työn sivukustannuksia ja tekemällä työnteko entistä houkuttelevammaksi kaikin mahdollisin keinoin. Jokainen työ, mitä tehdään, on kannattavampaa kuin työttömäksi jääminen.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Ihan ensinnäkin haluan vielä korostaa sitä, että tämä esitys on todellakin erinomainen. Itsekin haluan siitä ministeri Jaakonsaarelle antaa kiitokset, että näin monta asiaa on saatu korjattua. Olin itse asiassa yllättynyt, että näinkin monta epäkohtaa saatiin korjattua.

Mutta vielä haluan mennä asiaani. Nimittäin omassa ajattelussani tämä kysymys liittyy tavallaan laajempaan kokonaisuuteen ja juuri siihen, minkä ministeri Jaakonsaari otti esiin. Mielestäni politiikan eri osa-alueita tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena eikä erillisinä viipaleina. Ehkä tässä on se ongelma, että liian paljon asioita tarkastellaan lähinnä vain ministeriökohtaisina. Nimittäin etenkin työllisyyspolitiikka on sellaista, että sitä ei saisi tehdä niin, ettei huomioida esimerkiksi perhepoliittisia näkökulmia, koska silloin herkästi unohdetaan todelliset elämän arjesta, perheiden tarpeista nousevat näkökulmat.

Ministeri Jaakonsaari torjui ajatukseni sillä, että tässä on nimenomaan tarkoitus helpottaa työstä johtuvaa rasitusta vuorotteluvapaalle jäävän kohdalla. Jos henkilö on ollut sairaslomalla, niin mielestäni hän on täysin samassa asemassa äitiyslomalaisen kanssa. Hän ei ole silloin rasittunut työstä johtuvista syistä sen enempää kuin sellainen äiti, joka on ollut äitiyslomalla.

Ajatellaanpa vaikka tilannetta, jossa äiti on esimerkiksi tarkasteluvuoden aikana ollut muutaman kuukauden vanhempainlomalla, sitten vaikka puoli vuotta työssä, kokee, että hän on rasittunut siitä työstä ja haluaisi jakaa työnsä ja löytyisi vielä sopiva henkilö tekemään sitä työtä. Säännökset tosiasiallisesti estävät häntä jäämästä vuorotteluvapaalle tässä tilanteessa. Tämä on mielestäni epäkohta, joka myös ministeri Jaakonsaaren tulisi myös myöntää.

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ed. Räsäsen mainitsemassa tapauksessa iskä voi jäädä sitten vuorotteluvapaalle. Minä haluan korostaa vielä sitä, että juuri kuten ed. Komi puheenvuorossaan sanoi, Tanskassa on jouduttu korvaustasoa laskemaan sen takia, että juuri lastenhoitotarkoituksessa tätä on käytetty erittäin paljon.

Ed. Nurmelle haluaisin sen sanoa, kun hän sanoi, että työn tekemisen sivukuluja pitää laskea, että tämähän itse asiassa kasvattaa niitä. Sen vuoksi työnantajat eivät ole halukkaita ottamaan sellaista hyppyä tuntemattomaan, että ikään kuin tätä käytettäisiin niin paljon, että kustannuksia ei voitaisi hallita. Minusta se näkökulma pitää ottaa arvokkaana huomioon. Sen vuoksi työmarkkinajärjestöt ovat tehneet tämän ratkaisun, minkä ovat tehneet.

Meillä lastenhoitojärjestelmät ovat toisen tyyppisiä. On kotihoidon tukijärjestelmää, vanhempainlomalle on mahdollista päästä. Vuorotteluvapaa on nimenomaan tarkoitettu työstä seuraavan uupumuksen voittamiseen. Totta kai lastenhoito on arvokasta ja onneksi meillä on suuria mahdollisuuksia, erilaisia vaihtoehtoja myös hoitaa kotona lapsia. Mutta meidän täytyy myös, kun tiedämme valtiontalouden tilan ja työn korkeat sivukulut, ottaa vakavasti huomioon myös tästä aiheutuvat kustannukset. Ei

työttömyysturvan rahoitus tule mistään avaruudesta, vaan työnantajat ja työntekijät sen rahoittavat.

Ed. E l o : Arvoisa puhemies! Täällä monet sosialidemokraattiset ja muidenkin puolueiden edustajat ovat todenneet, että tämä on hyvin myönteinen ehdotus, joka liittyy tulopoliittiseen ratkaisuun. Kun täällä edustajat Vokkolainen ja Komi ovat todenneet, ettei eduskunnan näkemyksiä aina oteta huomioon, niin oikeastaan haluaisin todeta, että kyllä tässä on otettu huomioon. Minun mielestäni eduskunnan käymät keskustelut ovat hyvin tulleet huomioon otetuiksi, ja korvaustason nostaminen 70 prosenttiin on yksi osoitus siitä. Se, että tämä kohdistuu lähinnä naisiin, saattaa johtua siitä, että naisilla todella on työuupumusta paljon enemmän kuin miehillä. Siinä mielessä pidän tätä kuitenkin positiivisena.

Yleensä olen tottunut pitämään ed. Räsäsen esityksiä varsin rakentavina ja olen monia hänen ehdotuksiaan ollut myös tukemassa. Tällä kertaa minusta tuntuu, että ed. Räsänen on hakemassa jotakin sellaista porsaanreikää, mitä tästä lakiesityksestä ei välttämättä löydä. Kieltämättä hänen perustelunsa eräiltä osin ovat varmasti huomionarvoisia ja niitä kannattaa miettiä. Mutta niin kuin ed. Komi totesi, näitä asioita on valiokunnassa mietitty ja on päädytty tämän laatuiseen ratkaisuun niin, että esimerkiksi keskusta on ollut hyväksymässä asian.

Mitä tulee ed. Nurmen tokaisuun siitä, että työn sivukustannukset ovat korkeita ja että se on eräs työllistämisen suuri este, tämä nyt on aika normaali hokema, joka kokoomuksen ja oikeiston taholta yleensä tuodaan esille, että työn sivukustannukset ovat korkeita. Olen joskus aikaisemminkin todennut ja sanon sen nyt täällä uudelleen, että työn sivukustannukset kuitenkin tarkoittavat sosiaaliturvakustannuksia. Ed. Nurmi, jos halutaan alempia työn sivukustannuksia, pitäisi samalla sanoa, että me haluamme alemman sosiaaliturvan. Nimittäin työn sivukustannukset liittyvät sosiaaliturvan rahoitusjärjestelmään. Mutta sitäpä ei sanota enää. Samoin usein oikeiston ja kokoomuksen taholta vaaditaan byrokratian pienentämistä. Kukaan ei koskaan sano, mitä se byrokratia on, mitä halutaan pienentää. Kannattaisi vähän olla ehkä tarkempia tässä suhteessa.

Lopuksi, rouva puhemies, toteaisin, että minä toivon henkilökohtaisesti, että pääsemme hyvin nopeasti Tanskan tilanteeseen. Siellä todella on jouduttu korvaustasoa uudelleen miettimään myös sen vuoksi, että työvoimapula alkaa uhata. Toivottavasti me Suomessa olemme mahdollisimman nopeasti sellaisessa tilanteessa, että meilläkin alkaa työvoimasta olla pulaa ja suurtyöttömyys saadaan lopulta nujerretuksi.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Laki vuorotteluvapaakokeilun jatkamisesta tuo erittäin kannatettavan mahdollisuuden työn jakamiseen ja sen joustavaan järjestelyyn. Ne, jotka ovat käyttäneet tätä mahdollisuutta, ovat olleet todella tyytyväisiä.

Vuorotteluvapaan käyttö olisi voinut olla kyllä paljon yleisempää, jos korvausprosentti olisi alunpitäen ollut korkeampi. Kun laista edellisen kerran keskusteltiin, keskusta esitti silloin korvausprosentiksi 70:tä tuon 60:n sijaan. Onneksi hallitus on nyt ottanut sen huomioon ja päätynyt korkeampaan prosenttiin.

Kaksi muuta pientä asiaa mainitakseni korvauksen kattoa on arvosteltu kovasti, mutta minusta tämä antaa mahdollisuuden nyt vaativistakin töistä vuorotteluvapaalle lähtemiseen. Tällä tavalla siinä vapautetaan vaativampaa työtä koskeva paikka jollekin muulle. Täällä arvosteltiin sitä, että siitä ei ehkä palkkaa makseta ihan samalla tavalla. No, ehkä ei pätevyyskään ole ihan sama, mutta työkokemusta siinä karttuu. Pidän erittäin arvokkaana, että myös tällaista työnkiertoa saadaan aikaan, vaikka tällaisella mahdollisuudella työnkiertoa ei tällä hetkellä luonnostaan tule, kun työpaikkoja ei avaudu sitä vauhtia kuin toivoisi.

Kuntien toivoisin kannustavan työntekijöitään erityisesti tähän, niin kuin osittain on jo tapahtunut. Kunnille tämä on erinomainen mahdollisuus kouluttaa uutta väkeä itselleen samantien reserviksi. Suosittelisin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä on, niin kuin olen aikaisemmin todennut, hyväosaisten lomituslaki, joka ei tuo yhtään uutta työpaikkaa tähän yhteiskuntaan. Sen ainoa positiivinen puoli on se, että se mahdollistaa sillä lukumäärällä kuin tätä käytetään työstä poissaolon katkaisemisen. Toisin sanoen työtön ihminen pääsee työhön ja sitä kautta sosiaalisiin kontakteihin. Tämä on positiivinen puoli. Niiden määrä, jotka pystyvät vuorotteluvapaan ottamaan varallisuutensa ja muiden olosuhteidensa vuoksi, vähenee tietysti koko ajan, ellei yhteiskunnassa talouden paraneminen jotain vaikuta siihen, että heitä tulee enemmän. Joka tapauksen-

sa sellaisten ihmisten määrä on rajallinen, jotka pystyvät 70 prosentin korvauksella työttömyyskorvauksesta elämään. Se edellyttää sitä, että on varakas tai aviopuoliso on hyväpalkkaisessa työssä tai jotakin muuta. Kovin pitkään tämä asia ei ole nousujohteinen.

On todettava vielä se, että ehkä kaikkein suurimpana esteenä tämän onnistumiselle on se, että työnantajat suhtautuvat asiaan epäilevästi ja negatiivisesti sikäli, että heidän täytyy aina ottaa luotetun työntekijän sijaan uusi aivan outo työntekijä, jota täytyy ehkä kouluttaa. Jos minä olisin työnantaja, en mielelläni lähtisi siihen. Jos minulla olisi hyvä työntekijä, en suostuisi tällaiseen vuorotteluvapaaseen, koska joudun kouluttamaan tai ainakin ottamaan jonkun työntekijän työhön, jonka pätevyys ei ole kovin varma, ja aina on epävarmaa, millaisen työntekijän saa.

En näe asiassa muuta hyvää kuin sen, että työtön pääsee työn laitaan kiinni ja näin sosiaaliset suhteetkin tietenkin paranevat siinä mielessä, että pääsee olemaan työssä mukana toisten kanssa. Muuta hyvää tässä ei ole.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Vuorotteluvapaakokeilusta on tehty tähän saakka ja tullaan tekemään erittäin laajaa tutkimusta Jyväskylän yliopistossa. Se tutkimus on osoittanut ed. Aittoniemen käsitykset virheellisiksi. Työnantajat ovat erittäin tyytyväisiä. Tämä on hyvin harvinainen asia sen suhteen, että sekä työttömät, vuorottelijat että työnantajat ovat tosi tyytyväisiä. Tietenkin on ennakkoluuloja, kun tämä on uusi järjestelmä, mutta ne työnantajat, jotka ovat käyttäneet tätä, ovat tyytyväisiä. Monet työnantajat esimerkiksi käyttävät tätä niin sanottuna koeaikana. Kun heillä on ajatus, että he kenties rekrytoivat uuden ihmisen, he ottavat vuorottelijan ja katsovat, onko hän hyvä tyyppi jne. Tähän ollaan tosi tyytyväisiä. Voidaan tehtäviä vaihtaa jne. Siinä suhteessa kehotan ed. Aittoniemeä perehtymään niihin tutkimuksiin, joita asiasta on tehty.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Pidän sitä ministeri Jaakonsaaren kommenttia varsin omituisena, kun hän tokaisi, että voihan isä jäädä vuorotteluvapaalle, jos äiti ei pääse rajoitusten vuoksi. Nimittäin eihän se poista äidin työssä kokemaa rasitusta, jos isä jää vuorotteluvapaalle. Mielestäni tässä yhteydessä ministeri Jaakonsaari itse puhui ikään kuin nyt olisi kyseessä lastenhoitojärjestelmä eikä järjestelmä, joka on tarkoitettu työstä johtuvaan rasitukseen. Ei työstä johtuvan rasituksen kokemusta voi toiselle puolisolle siirtää.

Sitä paitsi muistutan vielä ministeri Jaakonsaarta yksinhuoltajaäideistä ja myös yksinhuoltajaisistä. Nykyisin joka viides lapsiperhe on yksinhuoltajaperhe. Näissä tapauksissa ei ole myöskään ministeri Jaakonsaaren mainitsemaa mahdollisuutta.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! Mikäli vuorotteluvapaa on ajateltu osittain työllistämispohjalta, niin silloin on todettava työn korkeat sivukustannukset, kuten äsken sanoin. Vuorotteluvapaa ei tuo uusia työpaikkoja, kuten ed. Aittoniemi totesi. Työn sivukustannukset muodostavat tietenkin sosiaaliturvan, aivan oikein. Tulisi kehittää uusia mahdollisuuksia sosiaaliturvan ratkaisemiseksi. Yhteiskunnan työttömyysongelma tarvitsee rakenteellisia muutoksia emmekä enää voi ratkaista uusia ongelmia vanhoin lääkkein.

Täytyy todeta, että tosiaan maassamme on 100 000 yksinhuoltajaäitiä, joilla on perhe, ja yksinhuoltajaisiä on tietääkseni ainoastaan 14 000.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Arvostelin hieman korvauskattoa ja pitää muistaa, että se tulee vastaan vanhallakin lainsäädännöllä vasta yli 20 000 markan kuukausipalkoissa, eli on todella jo merkittävistä palkoista kysymys, minkä yläpuolella katto vasta tavallaan aukeaa.

Ei tässä tarvitse palkata samaan tehtävään. Jos vaativassa tehtävässä oleva ihminen lähtee, voidaan palkata mihin tahansa tehtävään uusi ihminen, ja sitä kautta voi tulla tilanne, että lähtevän korvaus on jopa suurempi kuin sen kokonaispalkkaus, joka tulee tilalle. Siinä mielessä ymmärtää, että kustannukset saattavat vääristyä aika paljon. Ehkä tällä ajettiin Akavan tahtoa tällä kertaa, kun katto jouduttiin poistamaan, mutta en näe, että tämä muuten olisi ollut mikään välttämätön. Kuitenkaan en ole lähtenyt tekemään muutosehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 8) asia.

---

9) Lakialoite laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 130/1997 vp (Mikko Kuoppa /va-r ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan tekeminen eläkevähenteiseksi merkitsi sitä, että yli 400 000:n eläkeläisen eläkettä ryhdyttiin leikkaamaan kansaneläkkeen pohjaosan poistamisen muodossa eli 20 prosentin leikkaus vuosittain. Tämä on aiheellisesti aiheuttanut suurta tyytymättömyyttä eläkeläisten parissa, koska he ovat maksaneet useat jopa kymmeniä vuosia kansaneläkevakuutusmaksuja, ja sitten kun heidän aikansa tulisi saada tavallaan saada nauttia tästä vakuutuksesta, niin he ovat menettäneet sen oikeuden. Näin ollen tämä tulee myös merkitsemään sitä, että noin 9 prosentin lasku eläketasoon tulee. Tätähän on pyritty puolustelemaan sillä, että kenenkään käteen jäävä eläkkeen osa ei laske, mutta eläkkeitten reaaliarvohan tulee laskemaan, kun ne ovat jäädytettynä viisi vuotta käytännössä.

On muistettava, että tässä ei ole sinänsä kyse mistään tavattoman suurista eläkkeistä, sillä hieman runsaan 5 000 markan kuukausieläkkeestä, työeläkkeestä tämä leikkaus tapahtuu jo yksinäisen henkilön kohdalla ensimmäisessä kalleusluokassa, ja toisessa kalleusluokassa perheellisen eläkeleikkaus tulee hieman päälle 3 000 markan työeläkkeen tasosta, joten välttämättä työeläkkeen taso ei kovin suuri ole. Eli tämä koskee myös suhteellisen pieniä eläkkeitä.

Tämä eläkeleikkaus on myös siinä mielessä hyvin epäoikeudenmukainen, kun aikanaan työeläkkeitä ihmiset ovat saaneet, niin silloin kansaneläkkeen pohjaosa yhteensovitettiin työeläkkeen kanssa. Jos työeläke ylitti 66 prosentin tavoitetason, 445 markan kansaneläkkeen pohjaosa vähensi työeläkkeen määrää. Nyt, kun kansaneläkkeen pohjaosa leikataan eläkkeistä pois, ikään kuin toisen kerran leikataan tämä vastaava määrä. Näitä henkilöitä on noin 100 000, jotka joutuvat itse asiassa kaksinkertaisen eläkeleikkauksen kohteeksi. Tätä ei voi pitää kohtuullisena. Tämän johdosta, arvoisa puhemies, olen tehnyt lakialoitteen, joka merkitsisi sitä, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksesta luovuttaisiin ja kansaneläkkeen pohjaosa ruvettaisiin myös tulevaisuudessa uudelleen maksamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan tilisäännön muuttamisesta

Puhemiesneuvoston ehdotus 3/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.15.

Täysistunto lopetetaan kello 23.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen